

Memoria spațiului academic-2012
(coordonator Ion Toderașcu)

Motto

„Întrebat-am bufnița cu ochiul sferic,
Oarba care vede-n întuneric
Tainele neprinse de cuvânt:
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Unde sînt cei care nu mai sînt?”

(Nichifor Crainic)

La inaugurarea proiectului nostru, în contextul „Zilelor Muzeului Universității” din noiembrie 2011, promiteam ca această formă de întoarcere în timp, la „cei care nu mai sînt” să se instituționalizeze. Este ceea ce am pus în operă prin continuarea de acum, una a căreia vrem să-i asigurăm și viitorul.

„Memoria spațiului academic” se dorește a fi încă o formă de cinstire a personalităților care au slujit cu dăruire și onoare instituția noastră. Vom evoca, an de an, spuneam în prologul „Memoriei...” inaugurale (v. *Historia Universitatis Iassiensis*, II, 2011, p. 271), profesori de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” „care au marcat fundamental viața academică, au arătat iubire față de școala noastră superioară, au instruit și educat multe promoții de studenți, au format tineri care să asigure continuitatea și să promoveze imaginea celei mai vechi și prestigioase universități moderne din România”.

Avansam, atunci, și câteva precepte, pentru a conserva forma superioară a acestei rubrici și, implicit, a publicației noastre. Le reproducem și pe acestea, pentru a fi mereu actuale și corect receptate de colegii invitați să prezinte astfel de *medalioane-memorale*. Autorii de evocări trebuie să fie „profesori reprezentativi, cu multă experiență, care să fi cunoscut direct și nu pe alte căi (lectură, povestiri ale altora etc.) pe cel evocat, eventual să-i fi fost colaborator și să se simtă legat afectiv de el”. Și tot acolo avansam rugămintea ca „aceste *aduceri-aminte* să nu se transforme în fișiere bibliografice”, ci „ele trebuie să se focalizeze pe *profesorul-om*, pe *omul-profesor* cu bunele și cu relele lui, colegul și formatorul de școală, pe relațiile acestuia cu studenții, dispoziția la dialog, solitudinea dascălului; apoi, pe activitatea de dincolo de Universitate, în marea comunitate pentru a promova cultura” (ceea ce N. Iorga a numit „extenzia universitară”, 1932).

Cele 15 *texte-medalioane*, care se publică acum, au respectat și urmat, în bună parte, principiile avansate de noi. Prezentarea lor liberă, în dimineața zilei de 30 noiembrie 2012, a făcut și mai vizibilă dorința noastră pentru înscrierea într-un anume fel de posteritate.

Rubrica aceasta a căpătat un florilegiu de colaboratori fideli, cărora le mulțumim și aici: Acad. Constantin Toma (biologie), Prof. Ioan Macovei (drept), Prof. Gheorghe Popa (fizică), Prof. Ștefan Afloroaei (filosofie), Prof. Dan Mănuță (litere), Prof. Adrian Neculau (psihologie), Prof. Mihai Vizitiu (teologie ortodoxă), Prof. Emil Dumea (teologie catolică). Decembrie 2012 a fost și va rămâne pentru noi un moment dureros; am pierdut atunci, cu totul neașteptat, pe *Adrian Neculau* (1938-2012), profesor emerit, om de știință eminent, fondator al Școlii de Psihologie Socială de la Iași și coleg de o înaltă moralitate. Adrian Neculau a plecat în „Cealaltă Împărăție”, dar a rămas și va rămâne *Aici* prin tot ceea ce a făcut pentru Universitatea noastră și pentru școala românească, în general. Ne vom aminti mereu de colegul și prietenul nostru, căruia îi vom cinsti întotdeauna memoria.

Ne facem aceeași plăcută datorie din a mulțumi și celorlalți colaboratori ai „Memoriei...” din anul 2012: Prof. Nicolae Bâlbă (chimie), Prof. Emil Horomnea (economie), Prof. Leonard Olaru (geologie), Prof. Toader Jucan (informatică), Prof. Mihai Turinici (matematică) și Prof. Paul Fiedler (educație fizică).

Cele 15 *evocări* devin, odată cu tipărirea în revista Muzeului Universității, un *bun* pentru toți cei interesați de istoria instituției noastre și de cei care au slujit-o ca „oameni de seamă”.

Prof. univ. dr. **ION TODERAȘCU**

*Academician Profesor Doctor Docent Olga Necrasov
(1910-2000). Profesorul și savantul
care a prețuit tot ceea ce slujește vieții*

Între marii profesori pe care i-a avut Facultatea de Biologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, la loc de cinste se află Olga Necrasov, omul care a trăit doar pentru alții, care și-a consacrat capacitățile rare ale ființei sale profesiei de dascăl și cercetător, lăsând o operă ce o situează între stâlpii de rezistență ai științei secolului al XX-lea, care este, dincolo de gânduri și realizarea lor concretă, un model moral și rămâne un reper sigur al valorii consacrate.

S-a născut la 1/14 octombrie 1910 în orașul Sankt-Petersburg (Rusia), în familia generalului țarist Necrasov (Constantin și Anastasia); izbucnirea Revoluției din 1917 în Rusia a determinat o parte din familie (mama, Olga și fratele) să ia drumul pribegiei, mai întâi la Chișinău, unde avea rude, iar apoi la Iași; alte două surori, mai mari, ale Olgăi (botezată de Nicolae al II-lea, ultimul țar al Rusiei) au rămas în Sankt-Petersburg. Ajuns în Iași, generalul Necrasov s-a alăturat armatei române, luptând pe frontul de la Oituz și, apoi, în Basarabia, unde și-a găsit sfârșitul. Curând vor muri și mama și fratele, răpuși de o cruntă maladie.

În 1917, odată ajunsă la Iași, micuța Olga este înscrisă în clasa I-a primară la pensionul Notre Dame, unde rămâne, ca internă, până în 1929, când își susține bacalaureatul cu rezultate strălucite, avându-l ca președinte de comisie pe viitorul său profesor și mentor Paul Bujor.

Ilustrul om de știință Olga Necrasov, profesorul și îndrumătorul care a atins pragurile perfecțiunii didactice și științifice, a trebuit să lupte cu toate valurile neîndurătorului secol XX, cu destinele indivizilor și colectivităților, și a învins. A fost susținută în această continuă luptă nu numai de o rară înzestrare intelectuală și artistică, ci și de o distinsă noblețe sufletească și pasiune pentru cercetare.

După susținerea examenului de licență, în 1932, ocupă funcția de preparator la Laboratorul de Antropologie și Paleontologie, după care parcurge toate treptele ierarhiei universitare, devenind profesor titular în anul 1959, când primește și dreptul de a conduce doctorat în Antropologie și Anatomie comparată. În perioada 1936-1938, efectuează stagii de documentare și specializare în serologie și antropologie la mari oameni de știință ai vremii din Polonia și Germania. La întoarcerea în țară, în 1940, participă la ciclul de conferințe „Caracterul neștiințific al concepțiilor rasiste”. În 1940 susține teza de doctorat intitulată „Cercetări antropologice în N-E României”.

În 1945 este invitată de către profesorul Gr. T. Popa (care se mutase de la Iași, după moartea profesorului Fr. Rainer, plecat și el în capitală) la Institutul și Muzeul de Antropologie din București; dar refuză, deoarece între timp murise profesorul ei, Ion Gh. Botez.

În 1958 ia ființă Filiala din Iași a Academiei Române, secția de Antropologie fiind condusă timp de 10 ani de către profesorul Olga Necrasov. În 1963 este aleasă membru corespondent al Academiei Române, mai mulți ani fiind și secretarul științific al Filialei din Iași. În 1964 este numită și director al Institutului de Antropologie din București (făcând săptămânal naveta Iași-București-Iași) și redactor șef al revistelor din domeniu ale Academiei Române.

Domeniile de cercetare, cu rezultate remarcabile, ale școlii pe care a condus-o peste patru decenii*: Evoluția structurii antropologice a populațiilor ce au trăit pe teritoriul țării noastre, începând din epoca pietrei, datele fiind folosite în volumul I al Tratatului de Istoria României; Structura populației românești actuale, date ce vor fi folosite în elaborarea Atlaselor antropologice regionale (7 volume) și a Atlasului antropologic al României (două volume, primul fiind publicat în 2011); Structura populației unor grupe etnice mici: huțuli, găgăuzi, aromâni, albanezi; Cercetări de paleozoologie privind procesul de domesticire a unor animale în țara noastră; Cercetări de morfologie și anatomie comparată privind sistemul nervos la pești; Istoria biologiei și popularizarea științei (publicând lucrarea *Strămoșii omului* – tradusă în patru limbi străine, ținând conferințe cu acest subiect în toate centrele universitare din România; A publicat (singură și, mai cu seamă, în colaborare) 220 articole (din care 175 originale), 4 fascicule de curs, un Tratat de Anatomia comparată a nevertebratelor, precum și o monografie (*Originea și evoluția omului*).

* Opera paleoantropologică a acad. Olga Necrasov a fost înmănușiată într-un volum apărut în colecția „Excelentia”, publicat, în 2010, de Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, ediție îngrijită de Luminița Bejenaru, Maria Știrbu și Constantin Toma.

Pentru merite deosebite în domeniul antropologiei a fost distinsă cu mai multe ordine și medalii, a fost membru în mai multe societăți europene de profil, membru în colegii de redacție ale unor reviste din străinătate, vicepreședinte al Congreselor Internaționale de Antropologie ținute la Tokyo (1968) și Chicago (1970).

Pentru prodigioasa și unanim recunoscuta operă științifică, Societatea de Antropologie din Paris i-a acordat Medalia și Premiul „P. Broca” în anul 1980. După 10 ani, în 1990, a fost aleasă membru titular al Academiei Române.

Am zăbovit asupra acestor succinte date biografice și momente esențiale din viața academicianului Olga Necrasov pentru a sublinia faptul că am fi tentați să asociem drumul profesional-științific, încununat cu cei mai râvniți lauri ai succesului academic, unei vieți cruțate de grijile și dificultățile cu care cei mai mulți se confruntă.

În raport cu magistrala sa afirmare științifică, activitatea didactică nu a fost mai puțin individualizată. Cei care au avut privilegiul de a-i fi studenți, între care cu mândrie mă număr, pot să afirme că talentul său profesoral nu era cu nimic umbrit de aura marelui cercetător. Tuturor celor care i-au audiat prelegerile de *Histologie* și *Embriologie animală*, de *Anatomie comparată* și *Antropologie* nu le-a fost dat să mai întâlnească un om de o asemenea vocație pentru Catedră și o asemenea ținută academică ca aceea a neobositului om de știință Olga Necrasov.

Cursurile pe care le predă erau impecabile, de o calitate deosebită, izvorâtă dintr-o îmbinare, greu de realizat în domeniul biologiei, între precizia și acuratețea științifică și frumusețea verbului, între o înaltă exigență profesională, dar și o largă deschidere și înțelegere față de alte modalități de raționalitate; o rară sobrietate, dar și pasiune, și prețuire pentru tot ceea ce slujește vieții.

Pe cât de sobră era, pe cât de severă și intransigentă ni se părea, pe atât de plină de grijă, de respect și de atenție se purta cu studenții, dezvăluind un om de o rară modestie și frumusețe sufletească.

Rememorând câteva momente de la un prim curs al său, ne întoarcem în timp, în octombrie 1953. Spre sală (amfiteatrul P2 din Palatul Universității) se îndrepta, cu pași mărunți și siguri, o doamnă de statură mică, având în mâini, ca întotdeauna, cutia cu cretă colorată, cheile de la laborator, o foaică de hârtie, cutia cu chibrituri (pe atunci nu erau brichete) și nelipsitul pachet de țigări „Select”. La intrarea în sala de curs, cu o punctualitate niciodată desmințită, îmbrățișa auditoriul cu o privire de vultur, examina tabla și planșele, după care se întorcea spre studenți. Era cursul de *Anatomia omului*, pentru studenții naturaliști din anul I. Nimeni dintre noi nu lipsea, nimeni nu întârzia un minut, deși Olga Necrasov n-a făcut vreodată apelul. Cu voce gravă, anunța: „Domnișoarelor și domnilor,

începând de astăzi ne vom ocupa de cunoașterea celei mai evolute specii din câte se cunosc pe Pământ – omul (*Homo sapiens sapiens* L.), ființă biologică și socială în același timp; de cunoașterea organismului nostru, pentru a ști cum este alcătuit și cum să-l îngrijim, cum să-l apărăm de tot ceea ce i-ar dăuna”. În liniștea desăvârșită a amfiteatrului se desfășura expunerea cu aceeași siguranță receptată din primele ei gesturi și priviri, cu aleasă grijă pentru exprimare, pentru cuvinte, dezvăluită parcă de întreaga ei ținută: nimic ambiguu, totul precis, nuanțat, cu o claritate de cristal, prezentat într-un ritm care ne permitea să înțelegem, să notăm, dar să facem și desenele de pe tablă pe caietele noastre. Erau desene impecabile, realizate cu o măiestrie rar întâlnită; mai târziu aveam să aflăm că acest minunat dascăl picta în timpul liber, ba își însușise și darul metaloplastiei.

Deși foarte exigentă la examene, n-a lăsat în cariera sa didactică de 43 de ani niciun repetent. Studenții învățau de plăcere, de admirație pentru dascălul de un inegalabil talent, de o elocință cuceritoare, de o erudiție impresionantă, cu un foc interior, sacru, fermecător.

În îndelungata mea carieră didactică, profesorul și academicianul Olga Necrasov mi-a fost cel mai frumos și autentic model. Mulți ani la rând am apărut împreună morfologia, anatomia și taxonomia (ea pe cea animală, eu pe cea vegetală), ca și pe slujitorii acestor importante și fundamentale discipline biologice, în condițiile în care unii s-au năpustit asupra lor (prin deceniul opt al secolului trecut) în favoarea fiziologiei, noi arătând că nu se poate vorbi de funcțiile unui organism fără a-i cunoaște structura și apartenența la o anumită specie. Tot academicianului Olga Necrasov îi datorez alese cuvinte de mulțumire pentru propunerea de a fi ales, în 1991, membru corespondent al Academiei Române.

Pe data de 3 octombrie 2000, la vârsta de 90 de ani, după o grea și îndelungată suferință, profesorul și academicianul Olga Necrasov, *fondatorul școlii ieșene de antropologie*, a trecut în „Lumea umbrelor”. Savantul Olga Necrasov, cărturar de aleasă erudiție, a lăsat în urmă o moștenire științifică fără egal și amintirea unui dascăl de o rar întâlnită vocație și frumusețe sufletească, poliglot, pasionat de arte, filatelie, înot, călărie, ski și automobilism (învățând să conducă la vârsta de 57 de ani), om care aborda cu mare ușurință subiecte de artă, literatură, muzică, filosofie, un viu exemplu de patriotism, dovedindu-se toată viața o adevărată româncă.

La aniversarea unui secol și jumătate de la înființarea, în 1860, a Universității ieșene, i-am reunit lucrările sale reprezentative în volumul „Opera paleoantropologică”, care se înscrie în colecția „Excelentia” a instituției sărbătorite și constituie un omagiu adus de discipolii săi la împlinirea a 100 de ani de la nașterea celei care se caracteriza printr-o energie vulcanică, nicicând potolită, printr-o voință de fier și o putere de

muncă fantastică, așa cum o prezenta profesorul Titus Raveica într-un medalion publicat în volumul III al lucrării *Memoria amfiteatrelor* (Iași, 2001).

Prof. univ. dr. **Constantin Toma**
Membru al Academiei Române

Profesorul dr. docent ing. Vasile Ababi (1916-2011)
Creator de școală tehnologică și științifică

Profesorul Vasile Ababi s-a născut la 1 ianuarie 1916 în satul Limbenii – Noi, raionul Glodeni, județul Bălți, Republica Moldova, într-o familie de învățători. A absolvit liceul „Ion Creangă” din Bălți, în 1936, iar apoi a urmat cursurile Facultății de Chimie Industrială de la Institutul Politehnic „Gh. Asachi” din Iași (astăzi Universitatea Tehnică „Gh. Asachi”), luându-și licența în Inginerie Chimică cu mențiunea *magna cum laude*, în anul 1942. În 1956, sub conducerea științifică a Prof. dr. doc. ing. Mihai Dima a susținut doctoratul cu disertația „Cercetarea obținerii de cărbuni activi din reziduuri industriale și din coji de nucă. Comportarea acestora în fenomenul de sorbție”.

Profesorul Vasile Ababi a devenit membru al corpului didactic al Facultății de Chimie Industrială din Institutul Politehnic „Gh. Asachi”, la 1 decembrie 1942, ca asistent universitar, ulterior șef de lucrări, în 1944 și conferențiar, în 1947. În anul 1951 a ocupat funcția de profesor la Facultatea de Chimie a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, ca titular al cursului de Tehnologie Chimică.

În perioada 1951-1968, ca profesor universitar, a ocupat și funcția de cercetător științific în cadrul Institutului de Chimie „P. Poni” din Iași, iar în ianuarie 1958 a primit conducere de doctorat în specialitatea Chimie Tehnologică. Docența, obținută în 1970, a însemnat o împlinire profesională legitimă.

Începând din 1974 și până la pensionare, în 1980, a fost profesor la Institutul Politehnic „Gheorghe Asachi”, unde fusese transferată Facultatea de Chimie de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”. A urmat, tot acolo, un deceniu de activitate ca profesor consultant.

Prestigiul profesional și spiritual de bun organizator l-au propulsat în numeroase funcții: director de studii (1949-1951), decan (1963-1972) și

prorector (1972-1974), toate la Universitatea „Al. I. Cuza”, iar între 1976-1980 decan al Facultății de Chimie Industrială de la Politehnica ieșeană.

În anul 1963, la Facultatea de Chimie s-a înființat Catedra de Tehnologie Chimică sub conducerea profesorului Vasile Ababi, cadrele didactice având cursuri, seminarii și lucrări de laborator la Facultatea de profil, dar și la Facultatea de Științe Economice. Ca șef de catedră, profesorul Vasile Ababi a știut cum să formeze și să consolideze colectivul de cadre didactice, atât din punct de vedere didactic, cât și științific. Un număr de 7 cadre didactice și-au susținut doctoratul sub conducerea profesorului nostru, iar 6 cadre didactice tinere au primit acordul pentru specializări în SUA, Franța și Italia. Ca șef al colectivului a manifestat înțelegere, prietenie și respect, dar și exigență, corectitudine și rigoare științifică.

În întreaga sa activitate profesorul a publicat 129 de lucrări științifice în reviste de specialitate din țară, dar și din străinătate, a obținut brevete de invenție și este colaborator la două tratate importante: „Substanțe rășinoase, uleiuri eterice și gume”, în *Manualul Inginerului Chimist* (vol. VI, Editura Tehnică, București, 1958, pp. 920-965) și I. V. Nicolescu, V. Ababi, G. Kulcsar, *Tehnologie chimică generală* (vol. I, Editura Tehnică, București, 1960).

Principalele domenii de cercetare au fost: Studiul și caracterizarea structural-adsorptivă a solidelor poroase: cărbuni activi din reziduuri industriale, pământuri decolorante, diatomite, tufuri vulcanice în scopul valorificării resurselor naturale; Echilibre lichid-lichid și lichid-vapori în sisteme binare și ternare de lichide polare necesare în proiectarea și construcția instalațiilor industriale din industriile petrolului, petrochimică și chimică; Cercetări privitoare la valorificarea industrială a unor materii prime naturale și a unor subproduse: valorificarea baritinei ca pigment, extragerea potasiului din granite și roci vulcanice, esterificarea colofoniului cu polialcoolii, extragerea vanadiului din cenușa de petrol, valorificarea complexă a sienitelor; Cercetări de geo- și biogeochimie: distribuția unor microelemente (Mn, Cu, Co, Zn, Mo, B, I, Se) în diferite roci, soluri și sedimente din țara noastră în vederea stabilirii insuficienței sau excesului unor elemente având rol determinant în dezvoltarea vegetalelor și a organismelor animale; Reacții în plasmă generată de descărcări de înaltă frecvență: disproporționarea toluenului, obținerea toluenului din benzen, conversia amestecului toluen-apă în vederea găsirii unor noi căi de obținere a unor compuși chimici cu importanță industrială; Sinteza și caracterizarea structural-adsorptivă a unor zeoliți de tip A, X, Y, mordenit și ZSM-5 obținuți prin zeolitizarea nefelinelor sienitice, a diatomitelor din Dobrogea și a caolinei din Harghita, cât și prin sinteza hidrotermală a unor hidrogeluri alcaline ce conțin surse de siliciu și aluminiu. Zeoliții sintetizați au fost

cercetați ca adsorbanți (uscarea gazelor și a lichidelor) și drept catalizatori în reacții de alchilare, izomerizare, cracare și aromatizare.

Multe din cercetările efectuate sub îndrumarea profesorului Vasile Ababi au constituit obiectul unui număr mare de contracte de cercetare cu unități industriale, unele cu implementare în producție.

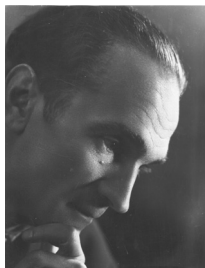
Pentru întreaga și multipla sa activitate, Profesorul Vasile Ababi a fost gratulat cum se cuvine. A primit: Ordinul Muncii clasa a III-a, în 1964, Meritul Științific clasa a III-a, în 1966, Ordinul Muncii clasa a II-a, în 1969, Ordinul Steaua Republicii Socialiste România clasa a III-a, în 1973 și Medalia Comemorativă Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, în 1980.

Înzestrat cu o mare putere de muncă, a fost un spirit pătrunzător, rațional, inovator și corect. A fost un om bun și generos cu cei care i-au împărtășit ideile și modul de viață. Colaboratorilor săi le-a modelat pregătirea cu pricepere și i-a făcut să înțeleagă că numai prin muncă și încredere în forțele proprii pot atinge bucuria drumului străbătut.

A părăsit această lume într-o zi de toamnă a anului 2011, la vârsta de 95 de ani. Pentru noi, cei ce i-am fost colaboratori, va rămâne o permanentă amintire, una dintre cele mai plăcute atât din perspectivă profesională, cât și umană.

Fiindu-i printre cei mai apropiați discipoli din Catedra de Tehnologie Chimică, aduc, prin aceste rânduri, întreaga mea recunoștință memoriei Profesorului Vasile Ababi.

Prof. univ. dr. **Nicolae Bâlbă**

Nicolae Țatomir (1914-1996)
Omul. Juristul. Poetul

Profesorul Nicolae Țatomir s-a născut la Hîrlău, în ziua de 2 februarie 1914, într-o familie de intelectuali. Anii copilăriei și i-a petrecut în satul Belcești, unde părintele său a fost medic de plasă.

Întrucât familia se mută la Iași, tânărul Nicolae Țatomir urmează Școala primară „Regele Ferdinand I” și cursurile Liceului Național. Fiecare an de studiu a fost absolvit în mod strălucit, fiind premiantul indiscutabil al clasei.

După susținerea remarcabilă a bacalaureatului, în 1931, respectând tradiția familiei, se înscrie la Facultatea de Medicină. Dar primele luni de studenție și, mai ales, lucrările practice, au ca efect o schimbare de opțiune. Renunțând la cariera medicală, se transferă la Facultatea de Drept de la Universitatea din Iași și devine licențiat în 1936.

În urma absolvirii Facultății se înscrie în Baroul Avocaților din Iași, iar în 1938 este numit în magistratură ca judecător adjunct la Judecătoria I-a Urbană Iași, de unde se transferă la Judecătoria Rurală Șipote. Reîntors din refugiu în 1945, a fost încadrat judecător la Judecătoria de Muncă, iar apoi procuror la Parchetul Tribunalului Iași. În anul următor este avansat judecător de instrucție și Președinte al Tribunalului Iași, secția Penală, după care trece procuror șef la Parchetul Tribunalului Feroviar Iași și președinte la Tribunalul Maritim – Fluvial din Constanța.

Nicolae Țatomir a obținut titlul de „doctor în drept”, Secția juridică, susținând, la 17 mai 1947, o interesantă și originală teză intitulată *Criminalitatea în literatură*. În concordanță cu poziția școlii pozitivistice italiene, autorul studiază criminalitatea în opera lui Dante, Shakespeare, Dostoievski, Tolstoi, Zola, precum și în scrierile autorilor români Caragiale, Rebreanu, Sadoveanu. Analizele privind marii criminali din literatură, de la

Othello la Raskolnikov, sunt veritabile creații juridico-literare, care impun prin realitatea și valoarea diagnosticului și soluției.

Activitatea în învățământul superior a început odată cu cea din magistratură. Pe plan didactic a parcurs toate treptele ierarhiei universitare. Din anul 1948 a fost numit conferențiar la disciplina *Criminologie și știință penitenciară*, iar din 1950 preocupările sale se axează pe *Dreptul internațional public*. Prin concurs, în 1962, ocupă postul de profesor titular la disciplinele *Drept internațional public* și *Organizații și relații internaționale*.

În cadrul procesului de învățământ, profesorul Nicolae Țațomir a desfășurat o prodigioasă activitate științifică, materializată în editarea de cursuri universitare. Dintre acestea menționăm, în ordinea importanței lor, *Tratatul de Drept internațional contemporan*, *Drept internațional public*, *Curs de relații și organizații internaționale*, *Curs de criminologie*, *Curs de statistică judiciară*. De asemenea, profesorul a publicat, în țară și în străinătate, peste 100 de studii și articole, după cum a prezentat zeci de comunicări și referate având ca obiect analiza și soluționarea problemelor importante ale vieții internaționale.

Coerența abordărilor și a soluțiilor doctrinare ilustrează, prin amplitudine și stil, existența unei opere care exprimă personalitatea autorului. Cursurile și manualele sale poartă amprenta unui spirit pătrunzător de analiză și de o remarcabilă putere de sinteză, care încununează dialectica subtilă a demonstrațiilor juridice.

Din 1970 devine conducător de doctorat, specialitatea „Drept internațional public”. În această calitate, a condus cu pasiune și competență activitatea unui număr însemnat de doctoranzi.

Recunoașterea activității didactice și științifice desfășurate de profesorul Nicolae Țațomir s-a concretizat și prin ocuparea de importante funcții academice. Timp de 20 de ani, între 1952-1972, a fost Decan al Facultății de Drept, iar încă 12 ani, până în 1984, Șef al Catedrei de Teoria Statului și Dreptului.

Dar pasiunea supremă, rațiunea existenței și bucuria vieții sale a fost *poezia*. Încă din timpul liceului scrie sonete în limba latină și catrene în limba greacă. Publică primele poezii în revista ieșeană „Bloc” și debutează editorial, în 1936, cu placheta *Lebede negre*. Apariția volumului este primită în lumea literară cu interes și simpatie. Remarcând eminescianismul consimțit al tânărului poet, George Călinescu se referea la versurile cu mari falduri și cu interesante invenții verbale, care pun melancolia sufletului în exactitatea versificației. Ucenicia literară și-o face în revista „Însemnări ieșene”, ale cărei pagini i-au fost deschise de Mihai Sadoveanu, George Topîrceanu și Mihai Codreanu.

În prodigioasa sa activitate literară, Nicolae Țațomir a publicat 18 volume de versuri. Deși a cultivat toate ritmurile și tipurile de strofe, poetul a fost un îndrăgostit de splendoarea versului clasic. Reprezentative pentru ținuta artistică a poetului sunt volumele *Carmen terrestre* (1969), *Melas* (1970), *Cartea mea de lut* (1971) și *Țara albatroșilor* (1982). Nicolae Țațomir este și autor al romanului *Manuscrisul de la Marrakech* (1972), reluat în *Negru și verde* (1980). La acestea se adaugă volumul de microeseuri *Stalactite în alabastru* (1986), precum și un număr remarcabil de articole, cronici și note publicate în ziare și reviste.

Nicolae Țațomir a fost un poet autentic, sincer și melodos, de-o mare eleganță sufletească. Între lirism și luciditate, poezia lui are un caracter reflexiv, de răspunsuri la marile întrebări și de atitudine în fața timpului, reprezentând o impresionantă aspirație către esențe. Personalitatea poetului s-a asociat în mod fericit cu patosul pentru cultură și frumos.

Recunoașterea contribuției marcante a profesorului și poetului la dezvoltarea dreptului și culturii s-a concretizat prin alegerea ca membru al Uniunii Scriitorilor din România, al Academiei de Științe Sociale și Politice și al Asociației de Drept Internațional de la Haga. Pentru realizările și meritele sale deosebite a fost distins cu mai multe premii literare, precum și cu importante ordine și medalii.

Intellectual rafinat, Nicolae Țațomir a fost un profesor de elită, un fin cunoscător al literelor, un interlocutor fermecător și apropiat. Omul delicat și firav a rămas toată viața un visător, cu o inimă blândă și o fascinantă luminare interioară. Întreaga lui ființă iradia sensibilitate, bunătate și înțelepciune, iar prezența lui era o încântare a sufletului.

Prin calitățile sale, a fost mereu el însuși, generos și drept, dar departe de orice compromis, slujind cu abnegație profesia și chemarea, fără a le umbri cu patimi sau interese. În meandrele și zbugiumul vieții, a reprezentat un model de onestitate, rigurozitate și profesionalism.

La 26 ianuarie 1996, profesorul, juristul și poetul Nicolae Țațomir a trecut în „Lumea umbrelor”. În semn de omagiu, ne înclinăm cu pioșenie și respect în fața memoriei Magistrului, care a ilustrat cu distincție și farmec virtuți umane, ce îi asigură, peste timp, prețuire și admirație. Prin tot ce a făcut a îmbogățit lumea în care trăim, iar amintirea lui va dăinui cu titlu de referință și pentru generațiile următoare.

Prof. univ. dr. **Ioan Macovei**

Prof. univ. doctor docent Dumitru Rusu (1915-1998)
Fondatorul școlii ieșene de contabilitate

A vorbi, la timpul trecut, despre cineva care ți-a fost dascăl, model și prieten adevărat reprezintă, fără îndoială, o datorie, o dovadă de prețuire și de recunoștință.

În universul sufletului meu ascult adeseori ecoul unor cuvinte rostite de un magistru al Școlii de altădată, profesorul universitar doctor, Dumitru Rusu: „Dragul meu, să nu-ți uiți niciodată trecutul. Să te întorci mereu la el, pentru că numai astfel vei fi mai puternic și mai convingător. Prin muncă perseverentă, prin efort și creativitate, vei cunoaște altitudinile spiritului, iar prin fapte de viață îți vei putea făuri propriul destin”. Nu-mi amintesc să-mi fi spus vreodată, la modul direct, „să scrii și despre mine cândva”. Dincolo de cuvinte, în sinea mea, înțelegeam mereu porunca destinului nostru implacabil: sigur, va veni și o asemenea vreme... Sunt ani de-atunci, dar zilele acelea parc-au fost ieri... „Eheu fugaces labuntur anni”¹.

Îmi place să cred că grație unui sublim dialog dintre spirite, pot spune că și astăzi avem acest prilej. În cărți, tratate sau în studii, în nume propriu, de atâtea ori am pomenit de mentorul meu. Organizarea unui festin sub genericul *Memoria spațiului academic* îmi oferă bucuria de a mă întoarce din nou la rădăcinile mele... *Întreprind demersul cu sentimentul că numai astfel se poate zidi și apăra edificiul valorii autentice. Timpul poate estompa vremelnicele vestigiile trecutului și aureola înaintașilor, dar niciodată nu le poate arunca în neantul nemilos al uitării. Sub acest imbold, îți propun, stimate cititor, câteva gânduri despre fondatorul școlii ieșene de contabilitate, profesorul universitar doctor docent Dumitru Rusu.* Un nume de referință în spațiul culturii economice românești, al contabilității prin excelență.

¹ „Fulgerător trec pe lângă noi anii”, un vers din *Odele* lui Horațiu (65-8 î.Hr.), care exprimă curgerea implacabilă a eternului timp.

Întâlnirea cu această personalitate, în perioada studenției, a însemnat pentru mine o adevărată piatră de hotar. Câți dintre noi, discipolii, continuatori ai școlii ieșene de contabilitate, am fi fost astăzi ceea ce suntem fără contribuția faptelor sale de viață? Greșește cel care l-a considerat pe profesorul Rusu numai un specialist în domeniul contabilității. Îndrăznesc să afirm că la sfârșitul veacului trecut destinul acestui dascăl s-a împletit adânc și ireversibil cu cel al învățământului economic românesc.

În viața academică și în cea de toate zilele, magistrul a trăit sub semnul unei idei fundamentale: „Cultura nu reprezintă un lux, ci o stringentă necesitate”. Impecabilă apreciere despre „oxigenul” ființei noastre intelectuale. Amintirile mele provin din interiorul *cetății*, motiv pentru care pot relata numai fapte trăite, ca atare. Aproape un sfert de secol de „respirație” în sala de curs a magistrului, „ultimul monstru sacru al contabilității” în expresia reputatului profesor Nicolae Feleagă de la Academia de Studii Economice din București, mă obligă și mă îndreptățesc, deopotrivă, la un autentic remember. Amfiteatrul profesorului se transforma de cele mai multe ori într-un spațiu de largă respirație intelectuală. Din el ieșeam întotdeauna cu un plus de bogăție a spiritului. În acest univers am aflat că *prelegerea academică este arta de a comunica inteligibil și coerent, puterea de a instrui și modela, de a-i învăța pe alții să gândească dincolo de limitele orizontului nostru. Simpla expunere a unor cunoștințe acumulate, fie ele chiar și savante, nu semnifică nici pe departe adevărata misiune a dascălului*. Învăluit într-o haină care captivează, incită și modelează, cuvântul rostit cu căldură poartă în sine fluidul ideii, mesajul misterios al cunoașterii. *Valoarea dascălului autentic derivă din vocație și nu din ocupație*. Este adevărat că în sala de curs a magistrului lipseau cu desăvârșire internetul, calculatoarele, testele grilă și informatica distribuită. Exista însă obligația de a te exprima impecabil în frumoasa limbă română, atât în proba scrisă, cât și în cea orală². Trimiterile la trecutul nostru, la istoria lui agitată, se împleteau inteligent cu problemele de adâncă specialitate. Prelegerile deveneau astfel disertații captivante, adevărate lecții de cultură și oratorie. Cu o logică remarcabilă erau analizate decalajele care

² Sunt conștient de faptul că progresul societății moderne nu poate fi conceput fără aportul esențial al informatizării. Totuși, ce-ar fi să medităm împreună la un aspect pe care, într-o manieră elegantă, l-aș putea numi efect *colateral*. Împingând până dincolo de limită supremația informatizării, simplificarea în scheme și șabloane reci, fără cuvinte, reduse la simple litere (Vezi testele grilă), mă-ntreb, dacă nu cumva, o facem cu prețul *ignorării* ființei noastre spirituale. Recent, am aflat că în statele avansate ale lumii, majoritatea tinerilor, inclusiv copiii, petrec până la 80% din timpul lor activ (disponibil) în fața computerului și a ecranului de televiziune etc. Din experiența didactică am constatat că se poate ajunge uneori la situația evaluării prin note performante a unor tineri studenți care prezintă dificultăți de selecție și exprimare în comunicarea curentă. Singurul argument forte al testului grilă îl reprezintă, evident, creșterea spectaculoasă a cifrei de școlarizare.

ne despart încă de „restul lumii”. Seducătoare din punct de vedere intelectual, demonstrația nu abdică niciodată de la adevăr și verticalitate. Așezați în calea răutăților vremii, am pășit în istorie mereu în urma altora, spunea maestrul. Avem totuși un drept sacru și inalienabil: *acela de a fi judecați, ca neam, pornind de la cauză la efect, într-o manieră corectă și obiectivă*. De ce atunci atâta mediatizare despre copiii abandonați sau bolnavi? De ce atâta tevdatură despre faptele reprobabile comise în metropolele Apusului de concetățenii noștri? Sunt realități, dar ele nu ne reprezintă în modul cel mai relevant. De ce se uită atât de ușor că din același spațiu sud-est european incriminat au plecat, spre Pantheonul culturii și civilizației universale, numele lui Cantemir, Iorga, Brâncuși, Cioran, Palade și Enescu, Eminescu, Coandă și Porumbescu? De ce atât de puțin despre EI și atât de mult despre ceilalți? Sunt toți ai noștri. *Avem în istoria noastră păcatele noastre*. Din lecția acestei „cărți de căpătâi a neamului” trebuie să reținem ceea ce este esențial pentru a evita repetarea greșelilor. În fața vicisitudinilor istoriei, adeseori am rămas singuri. Am fost învinși, deși dreptatea era de partea noastră. *Destinul celor mici este, de cele mai multe ori, un joc al sorții*. Privind către cer, ne-am resemnat. Un optimism robust, specific nouă, ne-a făcut să nu disperăm niciodată. Dintr-un for interior, vocea speranței ne-a amintit mereu „Și mâine este o zi...”.

Dacă Justiția nu a reușit să fie la timpul ei templul dreptății, memoria zidită pe indignare și imprecăție a devenit pentru noi, ulterior, o formă de justiție reparatorie...

După atâtea suferințe și neîmpliniri, este bine să reținem o lecție de demnitate pentru viitor: Adevărul, în integralitatea lui, trebuie, măcar din când în când, amintit și celor *mari*. Pentru ca ei să perceapă mai uman și mai corect decalajele care ne separă... Și poate, nu în ultimul rând, pentru a le aminti că existăm în continuare... Sublime și pline de înțelepciune aceste postulate și meditații, pe care memoria mea refuză să le uite. Cred că ar fi un mare păcat...

Împrejurări străine de propria voință l-au determinat pe profesorul Rusu să-și încheie activitatea universitară cu ceva timp înainte de vreme. Sufletește, a rămas legat de ea până în ultima clipă a vieții. Nemărginită tristețe și decepții amare i-au produs această retragere prematură din „scenă”³. În acele momente, extrem de dificile pentru Domnia sa, i-am fost

³ Încerc adeseori să meditez atent asupra impactului psihologic produs de ieșirea din viața activă. Sentimentul inutilității sociale, insecuritatea materială, abandonarea relațiilor cu microgrupul pe plan profesional imprimă acestui moment dimensiuni traumatizante. Pentru cei tineri, dinamici și exigenți, care continuă opera, reamintesc un mare adevăr: *nimic nu zboară mai repede ca timpul*. Deși marele filosof Friedrich Nietzsche scria că „deținătorii adevăratelor virtuți care pot vitaliza o cultură sunt tinerii” (Vezi F. R. Nietzsche, *Considerații inoportune*, Basel, 1874, p. 67), eu mi-aș permite să adaug ceva din înțelepciunea străbună:

mereu în preajmă. De la acea dată, nu am acceptat să-mi deschid cursul de specialitate fără participarea Profesorului. Eu cred că *respectul față de înaintași se dovedește prin fapte, nu se declară...* Puterea acestui sentiment sfidează granițele timpului, iar noblețea lui se manifestă dincolo de mormântul celui dispărut. Nu avem dreptul să elogiem pe cineva în timpul vieții, iar ulterior, după dispariție, să contorsionăm, în interes propriu, scara valorilor. Este nu numai ridicol, ci și imoral. Și în fine, un ultim amănunt, pentru mine, deosebit de semnificativ. Cu numai câteva ore înainte de Marea Plecare, m-a căutat insistent, cerându-mi imperativ să-l vizitez. Divinitatea a hotărât să ne vedem și atunci. Din nefericire, în lumea fizică, materială, pentru ultima oară. Ca niciodată, la ceasul târziu al despărțirii noastre, a rămas cu lacrimi în ochi. Mă întreb și astăzi dacă nu cumva, în sinea lui, avea presentimentul propriului sfârșit. Oricum, la o vârstă venerabilă, Profesorul a plecat să se odihnească... Într-o lume a Spiritului, înaintașul nostru ne spune cu aceeași bunătate: „Trăiți-vă viața cu înțelepciune, dar nu uitați nici un moment că sunteți muritori”. După retrospectiva în amfiteatrul profesorului, merită să reținem câteva elemente din viața și opera reputatului dascăl.

Profesorul Dumitru Rusu s-a născut la 25 martie 1915 în Bulzești de Sus, județul Hunedoara, în legendara Țară a Moșilor. Modestia materială a părinților a fost copleșită de bogăția sufletească, de verticalitatea spirituală a țaranului român. Să nu uităm că „veșnicia s-a născut la sat”. În legile creștinătății și ale bunului simț, acolo i s-au cultivat valorile fundamentale ale educației: respectul pentru semenii, dragostea pentru muncă, iubirea de neam, afinitatea pentru înțelepciune, adevăr și dreptate. În spațiile mirifice ale copilăriei se știa că *cinstea rămâne diamantul statornic, în timp ce averile pământești sunt relative și efemere*. După strălucite studii medii și universitare efectuate la Oravița și Cluj, profesorul Rusu a parcurs o impresionantă carieră universitară. Aceasta a fost începută la Cluj, continuată la Brașov și desăvârșită la Iași, orașul care l-a cucerit pentru... Eternitate. O dovadă în plus că mirajul spiritual al Iașului academic atrage și subjugă pentru totdeauna.

Aura dascălului a cunoscut apogeul la Iași. Principalul aport al profesorului Dumitru Rusu la dezvoltarea și progresul contabilității îl reprezintă o prodigioasă operă: tratate, manuale, monografiile, studii și articole, publicate în țară și străinătate. Dintre acestea menționăm: *Teoria contabilității, Contabilitate generală, Bazele contabilității, Contabilitate industrială, Analiza activității economice, Teorii și sisteme de conducere a contabilității pe plan mondial* etc. Profesorul universitar a lăsat o urmă adâncă în istoria și doctrinele contabilității. A simțit nevoia să se întoarcă la

„Dacă tinerețea ar ști, iar bătrânețea ar putea”. Oricum, experiența celor de dinaintea noastră constituie premisa esențială pentru asigurarea progresului și a creșterilor viitoare.

rându-i mereu la rădăcini, la momentul de geneză a științei contabile. În acest scop, a tradus opera savantului italian Luca Paciolo, cel care semna, cu peste cinci secole în urmă, actul de naștere a contabilității în partidă dublă.

O interesantă radiografie a doctrinelor contabile românești ancorate în cultura europeană, inclusiv utilizarea informațiilor contabilității în managementul modern, se regăsesc în ultimul tratat publicat sub coordonarea aceluiași autor: *Fra Luca di Borgo și doctrinele contabilității în cultura economică românească*. Alături de dascălul meu, am avut privilegiul să scriu la această carte. Dispunea de forța de a te mobiliza și motiva în arta comunicării, a compunerii și a scrierii în general. *O carte de contabilitate, fără dimensiune intelectuală, nu-și merită numele*, afirma adeseori profesorul Rusu. Fără a se izola de restul cercetării științifice naționale și europene, creatorul de școală a lansat noi puncte de vedere în ceea ce privește demonstrarea caracterului de știință a contabilității, universalitatea materiei contabile, clasificarea conturilor și abordarea unor aspecte esențiale în raportul contabilitate-informatică. Abordarea la nivelul anilor '70 a esenței dualismului contabil, a circuitelor contabilității financiare și de gestiune, a conceptului de management contabil-financiar, reprezintă fără îndoială merite incontestabile ale aceleiași personalități.

A fost șef de catedră, decan și prorector, funcții pe care și le-a purtat cu responsabilitate.

Din respect pentru marea lui dragoste, pentru pasiunea care l-a înrobitor fără a-l înșela vreodată, respectiv *contabilitatea*, încercăm să exprimăm viața și opera acestui erudit dascăl, într-un bilanț autentic, pe cele două componente, Activ și Pasiv.

Activele imobilizate, de lungă durată sunt materializate printr-o prodigioasă operă care-l consacără și dimensionează deopotrivă: tratate, monografii, manuale universitare, articole de specialitate, studii și numeroase participări la manifestări științifice.

În activul bilanțier, *profesorul Rusu deține de asemenea numeroase creațe, care într-o lume normală nu se pot deprecia. Pentru ele nu este necesară constituirea provizioanelor. În acest caz, nu operează blocajul financiar, ci eventual numai cel... moral!* Purtătorii acestor creațe sunt zecile de mii de studenți, la care se adaugă peste patruzeci de doctori în științe.

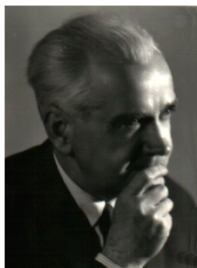
Găsim, de asemenea, în structura Activului, la domeniul certitudinilor, al valorilor neperisabile, o viață de familie, trăită demn și împăcată cu meandrele destinului.

Plasamentele efectuate prin reușite expoze ale măiestriei didactice, prin arta oratoriei și a comunicării, disponibilitățile spirituale, necuantificabile în expresia atât de relativă a monedei, întregesc și nuanțează activele circulante din prima parte a bilanțului.

Nu există efect fără cauză! Firese, profesorul Dumitru Rusu a fost la rândul-i produsul unui destin, al unor resurse sau izvoare de excepție, reflectate fidel de *Pasivul* aceluiași bilanț. Pe prima poziție, de această parte a sintezei contabile, trebuie consemnată în rândul *Capitalurilor proprii*, **dota nativă**, Sfânta Natură primită în dar de la părinți. O altă resursă a pasivului o constituie persoana marelui înaintaș, profesorul Dumitru Voina. Soarta a hotărât ca profesorul Voina să-l întâlnească, să-l remarce și să-l „valorifice” superior pe discipolul sârguincios Dumitru Rusu. Probabil, asemeni lui Pygmalion, s-a îndrăgostit de propria-i creație. În școala de sorginte germană, profesorul Rusu a învățat că *nu există virtute mai presus de adevăr, care poate fi apropiat nouă prin cultură și educație. Prin spațiu, universul ne cuprinde. Prin gândire, ultimul și singurul nostru loc de refugiu, îl cuprindem noi pe el!* Și în fine, o altă resursă sau cauză care explică personalitatea profesorului Rusu o constituie **munca**, depusă constant și dăruită integral vieții și operei sale. „Nulla dies sine linea!” *Să nu treacă o zi fără un rând, fără un semn al existenței noastre. Iată deviza după care a trăit și creat această personalitate. În fond, Universitatea este și va rămâne mereu templul celor mai înalte virtuți. În altarul ei, se mistuie etern lumina și căldura dascălului autentic, o adevărată candelă a spiritului.* Privit din această perspectivă, bilanțul magistrului s-a împlinit și a rămas într-un perfect echilibru. **Un om, o viață, un destin...** Prin faptul că ne-am format în preajma acestei distinse personalități, noi cei care astăzi încercăm să-i continuăm opera, ne putem numi privilegiați. Dar în același timp, suntem și vom rămâne mereu datori profesorului Rusu. Este vorba despre o datorie specială, de natură morală, imprescriptibilă. Moralitatea și caracterul ne obligă să promovăm acest comportament sub forma unui postulat de viață: *cel care nu-și respectă înaintașii, nu are dreptul să spere la recunoștința urmașilor.*

Fără îndoială, lumea noastră de astăzi este mai tristă și mai săracă fără ființa magistrului. Dar mai bogată spiritual prin încorporarea operei lui în panteonul culturii românești și universale. „Eripitur persona, manet res”, ne amintește glasul nestins al înțelepciunii strămoșilor noștri: „Omul dispare, opera rămâne”.

Prof. univ. dr. **Emil Horomnea**

Petre Botezatu (1911-1981)
Logician și filosof de mare prestigiu

Cu o viziune amplă și originală în logică, filosof și eseist, profesor emerit și întemeietor de școală, Petre Botezatu rămâne un nume emblematic al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Este recunoscut în țară și în spațiul european ca unul dintre logicienii de anvergură ai ultimului secol. Se remarcă deopotrivă în hermeneutică, filosofia limbajului, semiotică și etică, la care se adaugă cercetările timpurii în psihologie, pedagogie și muzicologie. Această multiplă disponibilitate culturală, cu realizări de excepție, îl situează printre mințile cele mai de seamă din istoria învățământului academic ieșean.

S-a născut la Dorohoi, în 27 februarie 1911. Urmează cursurile Liceului Național din Iași, dovedind aptitudini deosebite pentru matematică, muzică și limbi clasice. Continuă cursurile Facultății de Drept (1929-1934) și ale Facultății de Litere și Filosofie (1929-1935), la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Are ca profesori pe Ion Petrovici, Petre Andrei, Al. Claudiu, Ștefan Zeletin, Mihai Ralea, Dan Bădărău și Vasile Pavelcu. După absolvire, devine profesor la un liceu din Chișinău (1935-1939) și apoi din Iași (1939-1945). Teza de doctorat, susținută în 1945, are ca temă *Cauzalitatea fizică și panquantismul*, sub coordonarea filosofului Dan Bădărău. Apreciat pentru cercetările sale în filosofie, psihologie și pedagogie, este promovat șef de lucrări (1945-1951) și conferențiar (1951) la Catedra de Psihopedagogie a Universității ieșene, Catedră condusă atunci de renumitul psiholog Vasile Pavelcu.

Ceea ce urmează imediat stă sub semnul unei neașteptate „căderi în lume”: se vede arestat pentru simpatia sa mai veche față de ideile social-democrate și, fără să fie judecat, este condamnat la doi ani de închisoare (muncă silnică la Canalul Dunăre – Marea Neagră, 1952-1954). Trăiește acolo calvarul omului închis fără vină și obligat la munci fizice istovitoare.

După ce este eliberat din închisoare, își găsește destul de greu un loc de muncă: mai întâi zidar la Onești, apoi bibliotecar la o școală medie și, puțin mai târziu, corist la Filarmonica din Iași. Va fi în continuare urmărit și suspectat politic, spre a i se aminti mereu prețul libertății.

După câțiva ani, devine psiholog principal în cadrul unui laborator de psihologie, apoi cercetător științific la Institutul de Științe Pedagogice din Iași. Începând cu 1957, redobândește calitatea de conferențiar și apoi pe aceea de profesor la Facultatea de Filosofie. A susținut îndeosebi cursuri de logică generală și teoria sistemelor logice. În 1970, devine membru corespondent al Academiei de Științe Sociale și Politice. Se pensionează în 1975, însă a continuat să vină zilnic la Universitate și să lucreze într-un birou mic, de la parterul clădirii, unde își ținea o parte din cărțile de specialitate. Cei care l-am cunoscut ca profesor, l-am admirat pentru erudiție și reflecția subtilă, limbajul elevat, umorul fin și referințele neașteptate la literatura clasică. S-a dovedit a fi un bun mentor pentru cei care căutau să se dedice studiului și cercetării. Purta discuții libere și atrăgătoare, simplu și senin, cu o vizibilă disponibilitate față de celălalt. Ai fi putut ușor crede că ai în față un prieten mai în vârstă. În cazul său, se poate vorbi într-adevăr de calitățile unui maestru, orientând în modul cel mai firesc studenți și cercetători tineri din universitate. Este neîndoielnic, în mediul academic ieșean, un întemeietor de școală logico-filosofică.

A elaborat lucrări de mare importanță în logică și filosofie: *Schiță a unei logici naturale. Logică operatorie* (1969), *Valoarea deducției* (1971), *Semiotică și negație. Orientare critică în logica modernă* (1973), *Silogistica. Teoria clasică și interpretările moderne* (1976), *Preludiul ideii de libertate morală* (1976), *Interogații. Convorbiri despre spiritul contemporan* (1978), *Note de trecător. Reflecții în marginea vieții* (1979), *Interpretări logico-filosofice* (1982), *Constituirea logicității* (1983), *Introducere în logică* (1994, 1997), *Cauzalitatea fizică și panquantismul* (2002), alături de care numeroase studii, articole și eseuri.

Dezvoltă de la bun început o logică naturală sau operatorie, considerând că, în actele ei reale, gândirea este operatorie. Caută să configureze o teorie generală a raționamentului, încât generalizează silogistica și descrie modelele ei relevante. Are în atenție modele propoziționale, predicative, clasiale, relaționale și naturale. Urmează în această descriere cele trei perspective semiotice: *sintactica*, *semantica* și *pragmatica*. Logica este privită deopotrivă ca sistem de proporții, sistem de relații și sistem de operații. Inspirat de filosofia kantiană, aprofundează ideea de antinomie (*antinomie metodologică*, *antinomie a axiomatizării* și *antinomie a formalizării*), cercetând formele și soluțiile ei posibile. Perspectiva kantiană este preluată, într-o manieră originală, în tematizarea unor categorii filosofice (spațialitate și temporalitate, cauzalitate și ordine),

sau în comprehensiunea ideii de libertate morală. Reflecțiile sale cu privire la spiritul contemporan se remarcă prin luciditate, observație subtilă, bună dispoziție și paradox. De exemplu: „Perfect rațional? Am greșit undeva desigur”. Știe să exprime paradoxul celui adevăr care face posibilă libertatea și riscul acelei libertăți fără de care viața demnă nu e posibilă.

Prof. univ. dr. **Ștefan Afloroaei**

Profesorul dr. doc. Constantin Mihul (1897-1986)
Primul decan al Facultății de Fizică (1962-1968)

În anul 1962, Ministerul Învățământului a luat decizia înființării de facultăți noi între care și cele de fizică la Universitățile din Cluj-Napoca, Iași și Timișoara. Această decizie a fost motivată de nevoia pregătirii de specialiști în domeniul științelor cu mare potențial pentru dezvoltările tehnologice. Decizia nu trebuie privită numai ca un răspuns la problemele „emancipării științifice” și dezvoltării economice a țării, ci și ca o inițiativă care contribuia, pe de o parte, la stoparea procesului de „sovietizare” a educației, început odată cu reforma învățământului din 1948 și, pe de altă parte, încă o contribuție la legitimarea regimului impus României după cel de Al Doilea Război Mondial. Totodată, măsura luată corespundea opțiunilor multor state care, în condițiile unui mediu dominat de „curșa înarmărilor”, aveau tot interesul să dezvolte cercetările în domeniul științelor fundamentale și, în mod deosebit, al fizicii ca știință aflată la baza tehnologiilor nucleare.

Așa se face că la 1 octombrie 1962, în prezența reprezentantului Ministerului Învățământului și a conducerii Universității „Al. I. Cuza” a fost citit ordinul de înființare a Facultății de Fizică. La acel moment, în corpul profesoral al Facultății se aflau două personalități științifice formate și afirmate, la începutul secolului XX, în școala franceză de fizică, academicianul Ștefan Procopiu și dr. doc. Constantin Mihul. Acad. Procopiu era ajuns la vârsta de pensionare și în ciuda accidentului cerebral suferit, continua să coordoneze unele activități de cercetare științifică. Profesorul dr. doc. C. Mihul era șef de Catedră, nu împlinise încă vârsta de pensionare și a fost numit decan al noii Facultăți.

Profesorul Constantin Mihul a fost o personalitate care, în afara stagiului de pregătire a tezei de doctorat în Franța, și-a desfășurat întreaga activitate academică exclusiv în Universitatea din Iași. Născut în 1897, într-

o localitate de lângă Tighina, din Basarabia, își face studiile preuniversitare în satul natal și la Chișinău, pe care le finalizează în anul 1918. În același an, care este și anul Unirii Basarabiei cu „Țara”, vine la Iași unde, în perioada 1918-1921, urmează cursurile Facultății de Științe, la secția fizico-chimice din Universitatea ieșeană. După obținerea licenței, în anul 1921, devine asistent la aceeași Facultate, iar în 1924 pleacă la Nancy, în Franța, ca doctorand al profesorului F. Croze. Cea mai mare parte a tezei de doctorat o realizează în laboratoarele de optică și spectroscopie ale Universității „Sorbona” din Paris, sub coordonarea Aimé Cotton. În anul 1929 obține titlul de doctor în fizică ca urmare a studiilor și rezultatelor la care a ajuns asupra spectrelor ionilor de oxigen, rezultate intrate în patrimoniul universal de cunoaștere și care sunt recunoscute ca atare. În 1931, revine în poziția de conferențiar la Facultatea de Științe a Universității din Iași, unde, în 1941, devine profesor titular, poziție pe care o ocupă până la pensionarea sa, în anul 1968. Este recunoscut în literatura de specialitate nu numai prin rezultatele obținute asupra spectrelor ionilor de oxigen, ci și prin contribuțiile la studiul propagării undelor prin gaze ionizate, prin elucidarea compoziției chimice a benzinelor reprezentative din petrolurile românești folosind metode spectroscopice și studii sistematice ale proprietăților stărilor condensate prin metode spectrale. Foarte importantă este contribuția profesorului C. Mihul în formarea și dezvoltarea școlii de spectroscopie la Universitatea din Iași. Pe lângă funcțiile de șef de catedră și de decan al Facultății de Fizică, profesorul C. Mihul a fost și prorector al Universității.

Dar, într-o evocare de felul celei prilejuite de „Zilele Muzeului Universității” cred ca ni se oferă un prilej de a face cunoscut celor interesați, nu numai rezultatele profesionale ale personalităților evocate, ci, mai ales, acele elemente care să completeze imaginea *Omului-profesor*, cu ceea ce îi aparține, calități și slăbiciuni. Dacă a fost un îndrumător apreciat de colaboratori, generos, cu solitudine, părtaș la bucuriile și necazurile celorlalți. Sau, dimpotrivă, un om distant, indiferent și lipsit de afecțiune. Pentru că, așa sunt oamenii, inegali prin structură și educație, altruiști ori situați la cealaltă extremă. Cu alte cuvinte, să-l înfățișăm mai complet în posteritate pe cel evocat. Pe acest palier voi încerca să-l așez pe profesorul C. Mihul, care a contribuit la edificarea „Școlii de fizică” de la Universitatea noastră și a „Școlii românești de fizică”, în general.

În cele ce urmează mă voi opri asupra câtorva fapte și întâmplări la care am luat parte și care mi-au permis să descopăr personalitatea puternică și complexă a profesorului Constantin Mihul. Am putut să constat, încă o dată, importanța deosebită a educației primare dobândite într-o societate morală, dublată de tăria de caracter cu care fiecare om se naște.

Întâmplător, sau poate nu tocmai întâmplător, pe profesorul C. Mihul l-am cunoscut chiar la ședința festivă de înființare a Facultății. La

acel moment absolvisem anul întâi de studii la Facultatea de Matematică-Fizică și urma să devin student în anul al doilea al Facultății de Fizică. Ședința festivă a avut două părți. În prima parte a fost prezentat un raport general al Facultății de Matematică-Fizică în care, cum era în specificul acelor vremuri și tipic ședințelor cu componente „moralizatoare”, pe lângă „realizări” era obligatoriu ca raportul, într-un „sănătos” spirit „autocritic”, să prezinte și „nerealizări”, însoțite, mai întotdeauna, de exemple care, în funcție de gravitatea faptelor, să conducă la măsuri severe, în măsură să schimbe complet destinul persoanelor în cauză. În sesiunea de examene din vară, asistasem la un astfel de caz, când un coleg de an fusese exmatriculat din Facultate, ca urmare a unor „afirmații” calomnioase la adresa „regimului”. Exmatricularea a avut loc într-o ședință ținută în Aula „Mihai Eminescu” a Universității, colegul nostru suportând o „înfierare publică” pentru atitudinea sa.

În ședința de bilanț a Facultății de Matematică-Fizică mi-a venit și mie rândul să fiu criticat, iar reprezentantul ministerului, în cuvântul său, a propus exmatricularea mea pe motiv că, la numai două zile de la începerea perioadei de „muncă patriotică”, am „părăsit” locul de activitate. Nu a contat motivul plecării mele (o iminentă intervenție chirurgicală) și nici n-au fost luate în discuție alte cazuri de colegi care au „dezertat” din tabăra de „muncă patriotică”. Explicația „favorului” de care m-am „bucurat” a fost una, specifică momentului, „dosarul meu de cadre”, deloc favorabil. Eram „un caz” de impact public. Dureros pentru mine a fost că nici un coleg, deși toți cunoșteau realitatea, n-a intervenit în favoarea mea; dar nici n-au uzat de „arma criticii”. Am primit, în schimb, o neașteptată recompensă. Doi profesori, nume de referință în Universitate, matematicianul Gh. Gheorghiev, decanul Facultății de profil și fizicianul C. Mihul, viitorul decan al Facultății de Fizică ce stătea să se înființeze în partea a doua a amintitei ședințe, mi-au luat apărarea, ceea ce, în climatul politic de atunci, constituia un act de real curaj. Atitudinea celor doi profesori a fost pentru mine o adevărată infuzie de optimism și o dovadă că *adevărul* poate fi ocolit, dar nu învins.

La scurt timp după ședința de înființare a Facultății și a scenei de care am amintit, am avut bucuria să-l revăd pe profesorul C. Mihul la cursul de optică, pe care Domnia sa îl preda studenților din anul II de studii. De la bun început m-a impresionat punctualitatea Magistrului nostru. Cursul de optică era programat în ziua de marți, între orele 10 și 12, așa încât, între orele 8 și 10 să fie timp pentru pregătirea experiențelor. Eram foarte impresionați de faptul că, la fiecare curs, luau parte toți asistenții cu care efectuam lucrările de laborator și seminariile. Aceștia trebuiau, totodată, să asigure atât pregătirea experiențelor de curs, cât și prezentarea acestora în

timpul demonstrațiilor. Avea o ținută impecabilă și un respect deosebit atât față de studenți, cât și față de întreg personalul Facultății.

Profesorul C. Mihul a fost un exemplu de conduită universitară. Înființarea Facultății de Fizică a marcat și începutul unei perioade de creștere continuă a numărului de studenți, profesori și personal administrativ din Universitate, încât au început să apară probleme privind spațiul de învățământ și cercetare. Programul în Universitate începea zilnic la ora 7.30 și, după o pauză la prânz (13.30-14.00) continua, inclusiv sâmbăta, până la ora 20.00. În fiecare zi la 7.30, Profesorul Mihul era prezent în Facultate unde, în prima jumătate de oră, laborantul de serviciu avea grijă să-i pregătească un ceai sau o cafea. Era un reflex statuat. Câteva ore (între 13.00 și 17.00) erau rezervate de Profesor pentru Doamna Mihul, suferindă și pensionară. Revenea la Catedră după amiaza unde, până la orele 20.00, își oferea generos timpul colaboratorilor săi pentru discuții de specialitate.

Profesorul nostru, ca fiecare om care se respecta, avea obiceiuri care îl personalizau. Între acestea era și felul în care controla cum se respecta programul de activitate în Facultate. Dimineața, înainte de ora 7.30, era la biroul său de la etajul IV al Palatului Universității. Avea obișnuința, ca din „întâmplare”, să se plimbe pe culoarul Catedrei de unde observa totul, cine venea și, mai ales, când venea. Dacă se întâmpla să întârzie, te întâmpina, politicos, dar și ironic, cu întrebarea: „Iaca, tovarășu, cât îi ceasul matală, că al meu a stat”. Era o lecție de pedagogie pe care nu o doreai repetată.

Pentru Profesorul nostru și duminica era zi de lucru (era un obicei la universitari). Cum ușa culoarului de la Catedra de fizică era încuiată când nu erau activități, fiecare coleg avea o cheie de la yala de acces. Dacă se întâmpla să uiți cheia acasă, doar prezența cuiva în catedră era soluția accesului. Și cum, mai cu seamă, duminica acel „cineva” era Profesorul, aveam parte de o altă ironie, una care trimitea, într-un anume fel, la politica ateistă a regimului comunist: „Iaca, tovarăși, colegii noștri merg la biserică, îmbracă hainele de sărbătoare și-și uită acasă cheia de la laborator”. Era încă o lecție de ținut minte.

Din relatările anterioare a reieșit, cred, că Profesorul Mihul era omul unor obiceiuri și atitudini de la care nu abdică. Bea întotdeauna numai cafea instant și numai ceai rusesc, pentru care avea ustensile proprii. Dacă erau folosite pentru altfel de produse și de altcineva, se ivea un prilej de „gâlceavă”. Am trăit o astfel de experiență, când în ceainicul „profesoral” am folosit flori de tei, ceea ce m-a făcut să primesc încă o lecție de viață. Una pe un ton elegant, urmată de o invitație la „o cafea în doi”, acolo, în laborator, locul unde ne trăiam cea mai mare parte a timpului. Acolo eram „ca la noi acasă”.

Profesorul Mihul știa să fie nu doar *fin-ironic*, ci și *fin-caustic*. Ocaziile nu lipseau. Am reținut, pentru această rememorare, un episod de la

un examen de admitere, când supravegherea la lucrarea scrisă trebuia să se facă „în cruce” (ex. profesorii fizicieni asistau candidații la teza de matematică). În dorința de a „sălta” cele patru ore de supraveghere am sugerat contrariul: candidații de la matematică să fie „străjuți” de profesorii de la Facultatea de profil. Am primit imediat replica Profesorului: „Tovarășul Popa, este mai bine ca supravegherea să fie asigurată de persoane care nu cunosc domeniul în care se susțin probele”. Ca fost olimpic la matematică și admis, inițial, la Facultatea de Matematică- Fizică am simțit o jenă dublă, din care am avut iarăși de învățat.

Respectul pentru lege, regulament și programul de lucru au fost imprimate de Profesor întregii Catedre. Bilunar aveau loc ședințe ale colectivului nostru, cu două secvențe distincte: una dedicată activităților administrative, cealaltă activităților profesionale. În partea profesională erau prezentate rapoarte științifice, analize de cursuri, seminarii și lucrări de laborator. De o atenție specială se bucurau asistențele la orele didactice, prilej pentru schimb de experiență, de opinii și dezbateri din care aveam mult de învățat. Catedra era „sâmburele tare” al muncii noastre. Prin acest nucleu ne reprezentam. Era un lucru de echipă, care asigura prestigiul nostru profesional. De aceea, tot ceea ce urma să se tipărească la Imprimeria Universității (curs, culegere, îndrumar) avea nevoie de legitimarea Catedrei. Acest regim științific riguros era aplicat și comunicărilor care urmau să fie susținute la sesiunile științifice, ori trimise pentru publicare la revistele de specialitate.

În acest climat de exigență, de dezbateri și schimb de opinii ne-am format și am evoluat. A fost o atmosferă benefică, imprimată nouă, celor tineri, de exemplul Profesorului nostru C. Mihul, care a fost și primul decan al Facultății de Fizică nou înființate. De aceea îmi exprim, și în acest fel, recunoștința, la care îi asociez și pe colegii mei de generație. Profesorul Mihul, prin tot ceea ce a întreprins a păstrat și a înălțat standardele academice ale „Școlii de fizică” de la Universitatea noastră.

Prof. univ. dr. **Gheorghe Popa**

Academicianul, profesorul și omul Liviu Ionesi (1925-2006)
Un sculptor în piatra timpului

Puține domenii ale științei se pot compara cu *Geologia*. Dacă *Istoria* lucrează cu timpul în zeci, sute sau mii de ani, *Geologia* lucrează cu milioane sau sute de milioane de ani. Astfel truditarii în această branșă au o misiune unică, în imensitatea timpului geologic, pentru că lucrează cu intervale de timp incomparabile cu durata ontogenezelor. Buffon, încă din secolul al XVIII-lea, spunea că: „Geologia încearcă să identifice borne de orientare pe drumul etern al timpului, iar geologul este pus într-o poziție de detașare față de scurgerea lui Cronos, ajungând în fața unui handicap privind perceperea reală a existenței proprii”.

Profesorul Liviu Ionesi și-a dedicat, astfel, toată viața pasiunii sale, *geologia*, printr-o muncă cinstită și asiduă de cercetător și profesor, trasând noi drumuri și plantând numeroase borne și „popasuri” pe aceste drumuri întortochiate ale științei geologice, uitând aproape de existența sa și de nevoile personale.

A văzut lumina zilei la 25 ianuarie 1925, ca al doilea copil în familia învațătorilor Vasile și Călina Ionesi. După ce a urmat școala primară în comuna natală, Frătăuții Vechi, județul Suceava, se înscrie la Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți, pe care îl absolvă în anul 1944. În perioada anilor 1945-1949 urmează cursurile Facultății de Științe Naturale de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, dovedind încă din studenție un interes aparte pentru cercetarea naturii și în special pentru geologie. În 1950 a fost încadrat ca preparator la Catedra de Geologie – Paleontologie a Universității noastre, la recomandarea marelui dascăl, profesorul Neculai Macarovici. Parcurge treptat toate gradele didactice, până la cel de profesor universitar (1972).

În 1953 s-a căsătorit cu Bica Cehan, care i-a stat alături toată viața, secundându-l în activitatea științifică, didactică și cea cotidiană.

În 1969 susține teza de doctorat, conducător fiind profesorul Neculai Macarovici, cu o temă privind *Geologia flișului paleogen din bazinul Văii Moldovei* (Bucovina), lucrare onorată cu premiul „Grigore Cobălcescu” al Academiei Române (1971). În 1977 a primit dreptul de a conduce doctorate, îndrumând până la sârșitul vieții 20 de teze, din țară și din străinătate.

Activitatea didactică a implicat predarea a numeroase cursuri și lucrări practice, dar cele pe care le-a susținut până la pensionare au fost: *Geologia României*, *Petrologia rocilor sedimentare* și *Biostratigrafia terenurilor sedimentare (master)*. Pregătirea acestor cursuri pe parcursul anilor a cerut mult efort și documentare științifică și practică, deoarece în unele perioade de timp aceste cursuri erau ținute la secții și ani diferiți de studii, sau cu programe diferite de cunoștințe de la an la an. Activitățile practice de laborator, cercetările de teren personale, sau aplicațiile de teren și excursiile tematice anuale cu studenții conduse de profesor, completau foarte bine materia predată la cursuri. Exigența la examene era maximă, dar corectă și dreaptă. Nu a fost îngăduită nici o fraudă sau promovarea examenelor prin alte mijloace. La examene atmosfera a fost întotdeauna academică și civilizată, bazată pe relații de respect reciproc între profesor și student. Această seriozitate în muncă, dublată de o conștiinciozitate personală riguroasă l-au însoțit pe profesorul Liviu Ionesi pe toată perioada activității didactice și de cercetare, de 55 de ani. Aceeași preocupare și exigență a manifestat-o pentru pregătirea și conducerea a 108 proiecte de diplomă, pe parcursul întregii sale cariere didactice. Asta nu a diminuat cu nimic relațiile civilizate pe care le-a cultivat cu studenții, în toate ocaziile, ajutorul pe care l-a acordat tuturor studenților și doctoranzilor, relațiile de prietenie și de apropiere în perioadele de practică cu toți studenții, deopotrivă cei români sau străini, precum și cu tinerele cadre didactice pe care le-a îndrumat în teren sau în laborator. Acest mod de a lucra cu studenții și cu cei apropiați i-a atras stima și respectul tuturor, precum și înțelegerea de către toți că: „Succesul stă numai în muncă cinstită și dăruire totală”. Mulți dintre ei i-au mulțumit ulterior în scris, unii aflați în diferite colțuri ale lumii, pentru modul cum au fost îndumați și instruiți în timpul anilor de studii și a perioadelor de practică de teren.

Profesorul Liviu Ionesi s-a ocupat de pregătirea și coordonarea a 20 de doctoranzi în activitatea de elaborare a disertațiilor. Pe toți i-a sprijinit urmărind îndeaproape activitatea lor, cu același interes și exigență, iar cu mulți dintre ei a întreprins studii de teren, sau i-a îndrumat în această muncă dificilă, mai ales pentru începători. Toți cei pe care i-a îndrumat îi sunt recunoscători pentru seriozitatea și rigurozitatea în muncă impuse în perioada de pregătire a doctoratului. Astăzi unii dintre aceștia lucrează în învățământul superior din țară sau din străinătate, alții în cercetare și

producție în diferite instituții sau firme particulare de profil geologic și de hidrocarburi din țară sau din alte zone ale lumii. Toți sunt, însă, buni profesioniști, cu multe responsabilități la locul lor de muncă, respectați și apreciați pentru capacitatea și dăruirea lor profesională, așa cum au învățat de la magistru.

După Revoluția din 1989, profesorul Liviu Ionesi a militat pentru reînființarea Catedrei de Geologie – Paleontologie (cuprinsă până atunci într-o altă catedră mai mare) pe care a condus-o pentru o perioadă scurtă, întrucât între timp a survenit pensionarea (1991). Principiile pe care le-a pus la baza reorganizării Catedrei au vizat respectarea competenței profesionale a tuturor cadrelor didactice și a rigorii științifice în cercetare, bazate pe o înaltă documentare și o susținută activitate de teren; eliminarea tuturor încercărilor de fraudare a examenelor și a corupției în învățământ și cercetare; încurajarea și susținerea completării personalului Catedrei cu tineri pregătiți, apti pentru muncă didactică și cercetare permanentă etc. Toate aceste deziderate au dus la creșterea prestigiului colectivului de catedră și a rezultatelor ulterioare didactice și științifice. Profesorul Liviu Ionesi a fost un eminent dascăl, creator de școală de cercetare și modelator de tineri cercetători, un demn urmaș al marilor săi dascăli, profesorii și academicienii Neculai Macarovici și Mircea Savul, de la Universitatea din Iași, care i-au fost și modele în cercetare.

Activitatea științifică este a doua componentă principală a personalității Profesorului Liviu Ionesi. Crezul profesorului era că un universitar nu poate să-și manifeste adevăratele calități profesionale fără o susținută activitate științifică. Îmbinarea între activitatea didactică și cea științifică a fost îndeplinită magistral de profesorul Liviu Ionesi. Nu a acceptat și nu s-a împăcat niciodată cu mediocritatea în cercetare și activitatea didactică, iar corectitudinea și pasiunea în muncă au fost întotdeauna repere în viața profesională și cea personală. Pe parcursul activității sale s-a ocupat cu precădere de studiul geologic al flișului extern al Carpaților Orientali, din zona centrală și de nord, aducând contribuții științifice importante de ordin litostratigrafic, biostratigrafic, paleontologic, structural, tectonic, geochimic și economic. A stabilit noi unități litologice în pânzele de Tarcău și de Vrancea, precum și în Pânza de Audia. A identificat asociații inedite de macroforaminifere (70 de specii) și de microforaminifere, moluște (75 de specii) și de nannoplancton calcaros. A elaborat un model biostratigrafic, fundamentat paleontologic, prin atestarea unor etaje din Paleocen, Eocen, Oligocen, Miocen și prin trasarea limitelor bio și litostratigrafice Cretacic/Paleocen; Paleocen/Eocen; Eocen/Oligocen și Oligocen/Miocen. Structural, a dat o nouă interpretare extinderii Pânzei de Vrancea și asupra raporturilor ei cu Pânza de Tarcău. În toate lucrările științifice publicate, precum și în rapoartele geologice întocmite, a urmărit

tectonica regională și de amănunt a unităților structurale de fliș, iar în alte lucrări s-a ocupat exclusiv de aspectele tectonice particulare și generale dintre unitățile majore ale flișului extern carpatic (Pânzele de Audia, Tarcău și Vrancea) din zona centrală și de nord, precum și dintre fliș și Molasa pericarpatică, cât și dintre Orogenul carpatic și Platforma Moldovenească. Cercetările geochimice asupra flișului extern le-a făcut în calitate de colaborator al profesorului Mircea Savul, urmărind componenții chimici majori și unele elemente urmă, precum și legitățile de distribuție ale acestora în funcție de rocă. Profesorul Liviu Ionesi a inițiat la Iași și studiul bitumolitelor oligocene din zona de fliș a Carpaților Orientali, urmărind conținutul în uleiul de sist, al altor hidrocarburi și a capacității de expulzare a acestora. Toate cercetările asupra flișului extern al Carpaților Orientali s-au finalizat prin numeroase lucrări științifice, publicate în reviste de specialitate românești și străine, în rapoarte geologice predate instituțiilor de profil geologic din țară, dar lucrarea de bază rămâne monografia intitulată: „Flișul paleogen din bazinul Văii Moldovei”, distinsă cu premiul „Grigore Cobălcescu” al Academiei Române (1971).

Începând din 1968 profesorul Liviu Ionesi s-a orientat asupra studiilor geologice a depozitelor Sarmațiene din România, cu precădere din Platforma Moldovenească, de pe dreapta și stânga Prutului și din Platforma Moesică (Dobrogea de Sud). În aceste cercetări profesorul a avut drept colaborator apropiat pe distinsa Doamnă Profesor Bica Ionesi, eminent și fin cercetător al tărâmurilor Sarmațiene din România. Studiile geologice s-au orientat mai mult asupra paleontologiei, biostratigrafiei, biofaciesurilor și sedimentologiei depozitelor sarmațiene medii și superioare și în multe cazuri cu concluzii și recomandări economice. Au fost realizate lucrări și studii importante publicate în reviste de specialitate, iar în final a fost elaborată o valoroasă monografie de sinteză intitulată: „Sarmațianul mediu și superior din Platforma Moldovenească” (2005), realizată de un colectiv de autori din România și Republica Moldova (Bica Ionesi, V. Roșca, Al. Lungu, Viorel Ionesi) și coordonată de profesorul Liviu Ionesi.

Profesorul Liviu Ionesi a participat la multe contracte și granturi științifice, din zona de fliș și de platformă, împreună cu cercetători mai tineri, rezolvând multe probleme de ordin geologo-economic, propunând prospectarea și explorarea unor perimetre cu zăcăminte de minereuri, hidrocarburi și alte substanțe de minerale utile.

Profesorul Liviu Ionesi a fost recompensat cu multe semne ale recunoașterii neobositei sale activități științifice și didactice, reprezentate prin premii și distincții. Între acestea amintim: Premiul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1959); Premiul Ministerului Educației și Învățământului (1962); Premiul „Grigore Cobălcescu” al Academiei Române (1971); Professor emeritus (1997); Doctor Honoris Causa al

Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava (1999); Diplomă de excelență acordată cu prilejul Centenarului Geografiei de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2004); Cetățean de onoare al Comunei Frătăuții Vechi, județul Suceava. Aureolarea supremă a venit odată cu alegerea sa ca Membru corespondent al Academiei Române (1991) și apoi ca Membru titular al Înalțului For (2003).

Ca Membru al Academiei Române, profesorul Liviu Ionesi a continuat să desfășoare o bogată activitate. A organizat și condus numeroase simpozioane științifice și omagiale sub cupola Academiei Române; a organizat „mese rotunde” cu ocazia „Zilelor academice ieșene”, în cadrul cărora a atras personalități științifice și tineri cercetători din afara Academiei; a organizat și condus, în calitate de președinte, „Colectivul de Științe Geologice” Filiala din Iași a Academiei Române, în cadrul căruia s-au inițiat multe „mese rotunde” cu dezbaterile unor teme de interes larg geologic și s-au prezentat prelegeri de către personalități științifice de valoare. Profesorul Liviu Ionesi a fost numit Director onorific al Complexului academic „Bucovina” din Rădăuți (1993), calitate în care a sprijinit substanțial activitatea științifică a acestui organism. A activat, încă din 1960, în cadrul Comisiei pentru Ocrotirea Naturii din Iași, iar din anul 2001 a fost ales în Comisia pentru Ocrotirea Naturii a Academiei Române. Activitatea profesorului Liviu Ionesi se regăsește în 16 societăți științifice și culturale, comisii de evaluări științifice și ale naturii, asociații științifice și culturale. A fost membru al multor comitete de redacție a revistelor științifice din țară. Ca om de știință a participat la manifestări științifice internaționale, comunicările sale fiind primite cu mult interes și publicate în lucrările acestora. Profesorul Liviu Ionesi a ținut multe conferințe și prelegeri în cadrul societăților științifice și culturale din țară, la radio și televiziune, făcând cunoscute unui public mai larg anumite teme și imagini ale geologiei românești. De asemenea, are numeroase contribuții la prezentarea, în cadrul unor manifestări științifice, a personalității unor mari înaintași, academicieni, profesori cu contribuții deosebite în științele geologice. Pentru activitatea sa deosebită, profesorul Liviu Ionesi a fost omagiat în Colectivul Catedrei de Geologie – Paleontologie și în cadrul Academiei Române, Filiala Iași, la împlinirea vârstei de 70, 75 și 80 de ani, momente deosebite în care mulți dintre colaboratori, academicieni, colegi de catedră și prieteni au elogiato activitatea domniei sale.

Profesorul Liviu Ionesi a îndrumat și sprijinit, sub o formă sau alta, pe toți membrii Catedrei de Geologie – Paleontologie, fiind în același timp un critic sever, dar corect. A luptat din răspuțeri pentru menținerea prestigiului geologiei ieșene și ridicarea nivelului de cercetare științifică. A fost un pilon neînfrânt în momentele dificile prin care a trecut învățământul geologic ieșean. A continuat să lucreze până în ultima clipă a vieții sale, iar

despărțirea de viața terestră (16 decembrie 2006) l-a prins cu creionul în mână, lucrând la ultimul volum din magistrala sa operă *Sculptori în piatra timpului*, în care zugrăvește pagini din geologia ieșeană și pe reprezentanții de seamă ai acesteia, precum și pe alți geologi români. Din păcate nu a apucat să-și vadă și acest ultim volum finalizat și ieșit la lumină.

Astfel, academicianul și profesorul Liviu Ionesi a devenit, pentru noi toți geologii ieșeni, un simbol al perseverenței în muncă, al corectitudinii și al cinstei în cercetarea științifică și activitatea didactică. El reprezintă, pentru noi toți, Profesorul.

Prof. univ. dr. **Leonard Olaru**

Nicolae Gostar (1922-1978)
Profesorul. Savantul. Omul

Nicolae Gostar a fost conferențiar, specialist în antichități. A venit la Universitatea noastră de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj, Universitatea Națională a „Daciei Superioare” la începuturile ei (1919) de după marea operă de întregire națională. Formație exemplară, clasicistă, elev al marelui Profesor Constantin Daicoviciu, părintele dezvoltării săpăturilor arheologice de la cetățile dacice din Munții Orăștiei: Sarmizegetusa Dacică (Grădiștea Muncelului), Costești, Blidaru, Piatra Roșie („munții cei întăriți cu ziduri”, în expresia istoricului grec Dio Cassius, *Istoria romană*, sec. III). Acolo și-a făcut ucenicia de arheolog Nicolae Gostar. A venit la Iași în septembrie 1957 și am avut șansa de a face parte din prima sa promoție de studenți. Cursurile de Istorie Veche Universală și de Arheologie rămân pentru mine un reper al genului. Avea știința superioară, discurs frumos și prestanță. Vorbea cu un plăcut accent ardelenesc, rar, explicit și cu gesturi reținute. Ne-a purtat, vreme de un an, prin zonele mirifice ale istoriei antice: Orient, Grecia și Roma. Mai ales Roma, care făcea parte din ființa lui. În anul al IV-lea ne-a ținut și un curs special despre războaiele daco-romane. Un curs exemplar, lucrat integral pe izvoare. Profesorul a accentuat pe faptul că civilizația romană ne-a înrăurit decisiv, dar că romanii au întâlnit aici tot o civilizație, una foarte bogată, făurită de un popor „harnic, cinstit și viteaz”, cu un rege demn, care a refuzat captivitatea prin sacrificiul vieții. Admirabil curs!

Pe când eram preparator am avut șansa să vizitez, într-o excursie de studii cu studenții, cetățile dacice din Munții Orăștiei. Am urcat, cu „Mocănița”, pe valea unui râu, „Apa Orașului” sau „Apa Grădiștii”, iar acolo sus, la intrarea în zona cetăților, paznicul, un țăran hațegan, l-a întâmpinat pe Profesorul Gostar spunându-i: „Bine ați venit, Domnule Profesor, aici, în Munții Dacilor, de unde ați plecat”. Profesorul era socotiti

un om de-al locului. Și așa era, un dac, de fel din Deva, acolo în inima civilizației dacice. Iarna își purta căciula precum dacii de pe Columna lui Traian, înaltă, țuguiată, și cu vârful ușor pliat spre stânga. Explicațiile Profesorului ne-au transportat în mediul antic al dacilor, i-am văzut adesea cum își trăiau zilele și cum își purtau războaiele. De fiecare dată, pentru exemplificare, trimitea la scenele săpate în piatră pe Columna de la Roma. A fost o zi emblematică.

Tot avându-l ca ghid și tot cu o excursie studentească de studii, pe când eram asistent (în primăvara anului 1966) am vizitat monumentele greco-romane din Dobrogea, de la cetatea Histria la Monumentul Triumfal (*Tropaeum Traiani*) de la Adamclisi (etimologic înseamnă *Biserica Omului*. *Adam* este strămoșul nostru biblic, iar componenta *clisi* vine din grecescul *ecclesia*=biserică; de aici avem în limba română *cler*, *eclesiastic*, *paraclis* etc. Foarte probabil, în perioada de început al creștinismului, acolo a fost o bisericuță pentru răspândirea noii credințe în rândul daco-geților). *Tropaeum Traiani*, ridicat în 109 de împăratul Traian pentru a celebra luptele grele duse cu daco-geții din Dobrogea de Sud, a încheiat excursul nostru sub bagheta Profesorului Nicolae Gostar în fâșia de est-dacică a stăpânirii romane. Pentru mine, vizitarea acestui *monument triumfal* în compania Profesorului nostru Nicolae Gostar a fost *un triumf*.

Profesorul Nicolae Gostar a fost un „cercetător învățat și neobosit” (Radu Vulpe). Stăpânea limbile clasice, condiție indispensabilă pentru un istoric al civilizației antice. A participat, cum am amintit deja, la săpăturile arheologice de la cetățile dacice din Munții Orăștiei. De asemenea, la acelea de la Poiana-Piroboridava, pe Siret. A inițiat și a condus explorarea cetății dacice de la Bâtea Doamnei (Petrodava?) de lângă Piatra Neamț și a cetății romane de la Barboși, la gura Siretului, lângă Galați, „căreia i-a descoperit substratul getic”. Studiile istoricului de antichități Nicolae Gostar (ex. *Dinaștii daci de la Burebista la Decebal*; *Zalmoxis*; *DACORVM FRATRVM în inscripția lui Tib. Plautius Silvanus Aelianus*; *Statul dacic de la Burebista la Decebal*; *Decebal – regele erou al dacilor*) „se remarcă printr-o ingenioasă originalitate, câteodată îndrăzneată, dar întotdeauna de o probitate și de o conștiinciozitate exemplare”. A fost „un spirit mereu frământat de căutarea adevărului...” (Radu Vulpe).

Dincolo de viața universitară, Profesorul Gostar era un om excentric. Se simțea atras de tot ceea ce sfida regula socială. A avut o viață zgomotoasă, trăită plinar, cu multe aventuri, ceea ce l-a adus destul de des în fața tov. Batcu, tâmplarul de la „Cadre”. Profesorul nu-l lua în serios pe tâmplarul – activist de partid. În sinea lui se amuza și ieșea zâmbitor de la aceste „vizite tovărășești”. Mi-a povestit că odată, la sfârșitul unei întâlniri agitate, cu multă critică și autocritică, cu angajamente „că nu se va mai întâmpla” (!), l-a rugat pe Batcu, în mod foarte „serios”, ca atunci când va

ieși la pensie să-l propună pe el la succesiunea șefiei „Serviciului Cadre”. Și râzând își imagina ce frumos va suna: „Tov. Gostar de la Cadre”.

A sfârșit în iubire față de romanitatea dobrogeană. Lucrase și mergea des la *Mozaicul* de la Tomis. Acolo avea să-l prindă clipa cea din urmă, la 22 octombrie 1978. Tocmai sosise la Constanța, unde trebuia să participe la Sesiunea Științifică a Muzeului Tomitan. A trecut în „Lumea umbrelor” în urma unei crize puternice de astm bronșic, suferință veche, cronică, agravată de „pipa cu tutun”, purtată permanent în colțul stâng al gurii. Își trăiește veșnicia în Cimitirul „Eternitatea” din Iași. Pe cruce, un basoreliev în bronz, operă a sculptorului Covătaru, i-a immortalizat chipul. Acum un chip șters de intemperiiile celor 34 de ani de când a urcat în „Luntrea lui Charon”.

Prof. univ. dr. **Ion Toderășcu**

Profesorul Adolf Haimovici (1912-1993)
Un om pentru oameni și pentru știință

Profesorul Adolf Haimovici s-a născut la 1 octombrie 1912 în orașul Iași, fiind al doilea copil al unei familii de evrei săraci. Greutățile materiale îndurate în copilărie i-au marcat întreaga viață, amintindu-și, adesea, cu amărăciune de acei ani.

Cursurile primare le-a urmat la școala „Gheorghe Asachi” din Iași, iar liceul la Colegiul Național, pe care l-a absolvit, ca șef de promoție, în anul 1930. Încă din timpul liceului, elevul Adolf Haimovici a dovedit talent deosebit pentru matematică, așa că, la absolvire, s-a înscris la Facultatea de Științe a Universității din Iași. În perioada 1930-1934 urmează, simultan, cursurile secției de matematică și ale secției de matematică-fizică. La absolvirea facultății își satisface stagiul militar, iar apoi se înscrie la cursurile Seminarului Pedagogic, pentru a putea deveni profesor de liceu.

În anul 1937 a ocupat, prin concurs, un post de profesor de matematică la Liceul de Băieți din Bacău, unde a profesat până în 1940, când regimul Antonescu l-a „epurat” din învățământ. Între 1940 și 1944 a predat matematica la mai multe licee particulare evreiești din Iași. În anul 1944 a revenit pentru o perioadă scurtă la liceul din Bacău, după care s-a transferat la Colegiul Național și la Liceul nr. 2 din Iași, unde a profesat până în 1945. În anul 1945 a intrat ca asistent la Facultatea de Matematică, în 1946 este promovată lector, iar în 1949 profesor. Se pensionează în anul 1981, după o activitate didactică de 44 ani.

Profesorul Adolf Haimovici și-a început activitatea de cercetare științifică încă din timpul studenției, activând în cadrul „Școlii de Geometrie” din Iași, sub îndrumarea profesorului Alexandru Myller. Geometria a rămas marea sa pasiune. În anul 1938, profesorul Adolf Haimovici și-a susținut teza de doctorat intitulată „Directions concurrentes et

directions paralleles sur une variété d'un espace conform", sub îndrumarea academicianului Alexandru Myller.

Minte iscoditoare, profesorul Adolf Haimovici a abordat subiecte din diverse domenii ale matematicii. Activitatea de cercetare s-a concretizat în publicarea unui număr de 150 articole, în reviste din țară și străinătate. De asemenea, profesorul a publicat numeroase cărți de specialitate dedicate specialiștilor, studenților sau profesorilor de liceu. De altfel, profesorul a rămas legat mereu de învățământul preuniversitar, unde și-a început cariera didactică.

Studiile publicate de profesorul Adolf Haimovici pot fi grupate în trei mari categorii: studii cu subiecte din geometrie, cele mai numeroase, elaborate mai ales în prima parte a activității de cercetare; a doua categorie o formează cele cu subiecte de ecuații diferențiale, ecuații integrale sau ecuații funcționale, publicate în a doua parte a activității; a treia categorie o constituie studiile în care profesorul abordează probleme din alte științe cu ajutorul matematicii, în special articole de biomatematică. Acestea au fost publicate în partea finală a activității sale.

Cursurile și seminariile ținute de profesorul Adolf Haimovici erau incitante, obligând studenții să reflecteze asupra subiectelor abordate. Deseori, profesorul aplica metoda interactivă, antrenându-i pe studenți în găsirea unor soluții, câteodată continuându-și demonstrația pe propunerea studentescă. Era o metodă prin care se obținea atenția maximă a celor din bănci. Și la examen profesorul se arăta receptiv atunci când studenții veneau cu idei și soluții diferite de cele ale Magistrului.

Ca șef al Catedrei de „Ecuții Diferențiale și Analiza Numerică” s-a preocupat de formarea tinerilor specialiști, îndrumându-i cu cele mai alese sfaturi profesionale. Profesorul Adolf Haimovici a condus 30 de teze de doctorat, mulți dintre doctoranzii îndrumați devenind personalități recunoscute în domeniul matematicii. De asemenea, se interesa și de greutățile pe care le aveau tinerii din Catedră, și acestea nu erau puține, oferindu-le sprijin ori de câte ori era nevoie. Profesorul Adolf Haimovici a fost un simbol al omeniei, fiind receptiv la necazurile altora, pe care îi sprijinea pentru a putea depăși situațiile dificile. Solidaritatea cu cei aflați în gravă suferință (cazul unui coleg de Catedră lovit de „malaria secolului”) i-a fost o mare trăsătură de caracter.

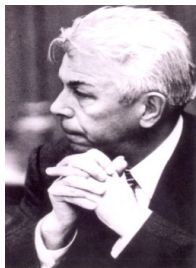
Deși matematician, Profesorul Adolf Haimovici a fost un mare susținător al învățământului și cercetării în informatică. Primele prelegeri săptămânale despre arhitectura și programarea calculatoarelor au fost ținute de Magistrul nostru. La aceste prelegeri participau cadre didactice de la Facultatea de Matematică și de la Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi”. Profesorul Adolf Haimovici a luptat pentru introducerea cursurilor de informatică la studenții matematicieni, ceea ce s-a și întâmplat, iar

acoperirea acestora a fost asigurată de cadre didactice din Catedra pe care o conducea. A înființat și condus Laboratorul de Informatică și a sprijinit fundarea Centrului de Calcul al Universității. Faptul că la Iași s-a înființat prima Facultate de Informatică din țară se datorează și iluștrului nostru Dascăl.

Timp de 25 de ani a fost directorul Seminarului Matematic „Al. Myller” și redactor șef al revistei „Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”, secțiunea matematică, activitate pe care a desfășurat-o cu pasiune și devotament. A fost Secretar științific al Senatului Universității din Iași și al Consiliului Facultății de Matematică.

Matematicienii și informaticienii ieșeni datorează foarte mult profesorului Adolf Haimovici, care a fost și va rămâne în conștiința noastră *un om pentru oameni și pentru știință*.

Prof. univ. dr. **Toader Jucan**

Constantin Ciopraga (1916-2009)
Dinamica globală a valorilor

Constantin Ciopraga s-a născut la 12 mai 1916, în Pașcani și s-a stins la 2 februarie 2009, la Iași. Este fiul Elenei (n. Nistor) și al lui Constantin Ciopraga, tâmplar, familie călăuzită de ritualuri comportamentale respectate cu strictețe. Orașelul Pașcani era un conglomerat etnic, în care locuiau, pe lângă români, numeroși evrei, germani, polonezi, lipoveni. În interviurile pe care le-a acordat la maturitate, Constantin Ciopraga a afirmat că această conviețuire l-a deprins de timpuriu cu toleranța, cu înțelegerea și respectarea aproapelui. Trăsături formate și la școala primară și la gimnaziul pe care le-a urmat apoi în orașul natal, între anii 1927 și 1932. Din 1933 devine elev la Liceul „Nicu Gane” din Fălticeni, pe care l-a absolvit în 1937. Atmosfera de aici nu era cu mult diferită de aceea din târgul de baștină, fiind poate ceva mai rigidă din cauza influenței nu de mult trecutei stăpâniri habsburgice vecine. În același an se înscrie la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Iași, terminată în 1942, cu o licență în filologie modernă (franceză și română). Concomitent cu studiile universitare, urmează Școala de Ofițeri de Rezervă din Bacău (1939-1940). În 1941 este înrolat și, un an mai târziu, trimis pe frontul de răsărit. În 1942 a fost luat prizonier de trupele sovietice. Până în 1946, când va fi eliberat, traversează o experiență extrem de dură, pe care o va rememora și transfigura literar, peste decenii, în romanul *Nisipul* (1989). Pentru tânărul de nici treizeci de ani, a fost o perioadă de cumpănă grea, căreia a reușit să-i facă față datorită unui puternic echilibru lăuntric. După întoarcerea în țară este numit profesor la Seminarul „Veniamin Costache” din Iași și la Liceul „Mihail Sadoveanu” din Pașcani. Din 1949 Constantin Ciopraga va preda la Facultatea de Filologie din Iași, până în 1983, fiind pe rând asistent, lector, conferențiar și profesor (1962). În 1964 va fi numit șef al Catedrei de Literatură Română și Comparată „G. Ibrăileanu”. Devine

doctor în filologie în 1956 și doctor docent în 1968. Anii de început ai carierei universitare a lui Constantin Ciopraga s-au desfășurat sub semnul opresiunii sălbătice a bolșevicilor. *Alma Mater* era stăpânită de activiști ilegaliști complexați de incapacitatea lor didactică și care se răzbunau pe oricine încerca să ajungă la un standard profesional corespunzător. Pe Constantin Ciopraga l-a salvat plecarea în străinătate: va activa ca lector de limbă și civilizație română la Paris, predând la Sorbona și la École Nationale des Langues Orientales Vivantes între 1959 și 1962. Nu s-a implicat, în nici un fel, în luptele politice ale exilului, ci și-a urmărit neclintit activitatea de promovare a culturii noastre. Mărturie stau, între altele, amintirile, publicate de curând, ale scriitorului Ion Miloș, român din Banatul sârbesc aflat atunci în Franța, și care atestă eforturile lui Constantin Ciopraga de a-și realiza în condiții optime ceea ce putem numi, cu drept cuvânt, misionarismul. Întors în țară, va fi rector al Institutului Pedagogic din Suceava între 1963 și 1966, apoi director al revistei „Cronica” între 1966 și 1970, și, din 1993, director onorific al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” din Iași. A fost distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor (1985, 1987), Premiul Asociației Scriitorilor din Iași (1973, 1978) ș.a., iar în Italia cu Premio Mediterraneo (1985). A fost membru al Asociației Internaționale a Criticilor Literari din Paris. În 1993 a devenit membru de onoare al Academiei Române. A colaborat, din 1950, cu articole de istorie și de critică literară la „Jașul nou”, „Jașul literar”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „România literară”, „Ateneu”, „Jurnalul literar”, „Viața românească”, „Tribuna”, „Contemporanul” ș.a.

La început, Constantin Ciopraga a fost atras de literatura propriu-zisă: în 1931 a debutat la revista „Luminița” din Pașcani cu scrieri în proză. Sporadic, va mai colabora, până la începutul celui de Al Doilea Război Mondial, și la „Curentul literar”, „Curier ieșean”, „Viața Basarabiei”. La beletristică va reveni mult mai târziu, cu volumul de versuri *Ecran interior* (1975) și cu romanul *Nisipul*. Literatura sa este aceea a unui meditativ, a unui introvertit atras de interogarea condiției umane marcate de agresivități neîncetate, care relativizează statutul individului și îi conferă dramatism perpetuu, însingurându-l. Un reflexiv s-a arătat și în comentarea creațiilor literare. Critic de ținută aulică, Constantin Ciopraga nu s-a lăsat antrenat în nici una dintre mișcărilor teoretice ale vremii, deși nu le-a ignorat rezultatele și metodologiile. Discursul lui, modern și totodată atemporal, țintește esențializările și liniile majore ale fenomenelor. Cartezianismul structural și discret este filtrat prin impresionismul lui E. Lovinescu și prin finețea analitică a lui G. Ibrăileanu. Nu de puține ori, textele lui de critică literară includ meditații despre condiția artei. Volumul *Între Ulysse și Don Quijote* (1978) înscrie programatic exegeza critică între contemplarea entuziastă a scrisului artistic și necesitatea conceptualizării. De aici, preferința pentru

cumpătarea comentariului istorico-literar. Într-o primă etapă se observă înclinarea către îmbinarea biografiei spirituale a creatorului cu biografia operei. Monografiile *Calistrat Hogaș* (1960), *G. Topîrceanu* (1966), *Mihail Sadoveanu* (1966) și *Hortensia Papadat-Bengescu* (1973) sunt studii construite după o structură tradițională, cu dorința de obiectivitate și de claritate didactică. Premisele sunt însă frecvent subminate de adoptarea procedeelelor eseului, prin care își fac loc observații rafinate, în contrast cu rigiditatea sociologizantă și maniheistă a criticii oficiale a timpului. Exegezele lui Constantin Ciopraga din această perioadă au repus în circulație valori ale literaturii interbelice a căror importanță era minimalizată, sau denaturată, în epocă. Cea de-a doua etapă prinde contur îndată după 1970 și este marcată în principal de volumele *Personalitatea literaturii române* (1973), *Mihail Sadoveanu. Fascinația tiparelor originare* (1981), *Poezia lui Eminescu. Arhetipuri și metafore fundamentale* (1990). Se observă, de la început, ponderea acordată judecăților sintetizatoare atât la nivel general, cât și la nivel individual. Aprecierile se întemeiază pe factori de ordin estetic și urmăresc să afle „dominante” și „permanente”, pentru a surprinde „o dinamică globală a valorilor”. Particularitățile fundamentale ale literaturii române sunt definite prin investigarea modului în care creatorii concep spațiul și timpul, sacrul, natura, alteritatea, coincidența contrariilor, voința de a trăi, capacitatea de a cunoaște, dorul, solarul și nocturnul, tragicul. La scriitorii din diferite perioade sunt analizate modalitatea de construire a epicului, tipologia personajelor, raporturile dintre tradiție și inovație, tehnica artistică și cunoaștere, dintre folclor și scrisul cult, dintre particular și universal, dintre balcanism, românism și europenism. Liniile sugerate de *Personalitatea...*, în capitolele corespunzătoare, sunt dezvoltate în monografiile dedicate operei eminesciene și sadoveniene. În primul caz, sunt urmărite „arhetipuri și metafore fundamentale”, în al doilea – „fascinația tiparelor originare”. De fiecare dată se identifică un strat arhetipal și mitologic, dedus, în cazul lui Eminescu, spre exemplu, din câteva metafore esențiale: haosul, acvaticul, astralul, bolta, pădurea, muntele, geniul, privirea, erosul, tanaticul. Este reconstituit, de asemenea, „arhetipul poetului”, pentru a se intui căile prin care, la autorul *Luceafărului*, se conjugă „omul interior” cu „omul cosmic”. Concepută după o schemă riguros tradițională și academică, *Literatura română între 1900-1918* (1970) realizează o panoramă a mișcării literare naționale din primele două decenii ale secolului al XX-lea, oprindu-se asupra individualităților scriitoricești (poeți, prozatori, dramaturgi) și critice, asupra curentelor și revistelor reprezentative, punând în relief valori în genere ignorate. Continuând o preocupare mai veche (*Portrete și reflecții literare*, 1967), Constantin Ciopraga perseverează în a medita asupra literaturii, a dimensiunii ei lăuntrice, a finalității și chiar a fatalității care îi domină

cursul. „Portretele” și „reflecțiile” sunt amplificate în *Propilee* (1984, subintitulat *Cărți și destine*) și *Amfiteatru cu poeți* (1995). Volumul *Caietele privitorului tăcut* (2001) include, pe lângă maxime și amintiri, numeroase însemnări de călătorie, în care prevalează schița de portret făcută din tușe blânde și informații culturale particularizatoare.

Prof. univ. dr. **Dan Mănuță**

Ilie Popa (1907-1983)
Profesorul care știa să vorbească
despre lucruri mari în cuvinte simple

Profesorul doctor docent Ilie Popa se numără printre personalitățile de frunte ale Facultății de Matematică din Iași, care s-a remarcat ca strălucit dascăl și talentat cercetător în Geometria Diferențială și Istoria Matematicii.

S-a născut în Iași, la 20 iulie 1907, în familia unui modest funcționar la poșta locală¹. (De fapt, data „actuală” de naștere este: 2 august 1907²). Urmează (în Iași) școala primară „C. Negri”, liceul „C. Negruzzi” (absolvit în 1927 ca șef de promoție) și Facultatea de Științe (secția Matematică). După luarea licenței (1931) își trece doctoratul (1934) sub conducerea profesorului Alexandru Myller, cu o remarcabilă teză din domeniul geometriei diferențiale centro-afine. La Facultatea de Științe din Iași a parcurs rapid toate treptele didactice: asistent suplinitor la Seminarul Matematic (1931), conferențiar suplinitor la Conferința de matematici elementare (1932), conferențiar la Catedra de Algebră Superioară (1937) și profesor titular la Catedra de Analiză Matematică (1942). Din 1948 și până în 1973, când iese la pensie, a funcționat ca șef al Catedrei mai sus amintite. Între 1936 și 1938 a plecat ca bursier al Academiei Române pentru studii de specializare la Roma și Hamburg, unde a colaborat cu renumiții geometri E. Bompiani și W. Blaschke. În iulie 1944, participă la refugiarea Bibliotecii Seminarului Matematic la Alba Iulia și, în 1945, la readucerea ei în Iași. Între anii 1947 și 1952 a fost director al Bibliotecii Seminarului Matematic. A adus contribuții însemnate în organizarea învățământului superior și liceal în calitate de rector al Institutului Pedagogic din Iași (1960-1965), prorector al Universității din Iași (1944-1945, 1964-1971) și director general în

¹ G. Șt. Andonie, *Istoria matematicii în România*, Vol. III, Editura Științifică, București, 1967, p. 118-124.

² http://ro.wikipedia.org/wiki/Calendarul_gregorian.

Ministerul Educației și Învățământului (1961-1964). S-a stins din viață la 26 iulie 1983.

Activitatea științifică a profesorului Ilie Popa s-a desfășurat în Geometria Diferențială și Istoria Matematicii. Contribuțiile sale în primul domeniu cuprind: lucrări de *geometrie diferențială centro-afină* care dezvoltă și completează pe cele ale lui A. Myller și O. Mayer; lucrări de *geometrie diferențială proiectivă* realizate singur sau în colaborare cu Gh. Gheorghiev (varietăți de conuri, varietăți echiparametrice); lucrări de *geometrie diferențială clasică* (șiruri Laplace periodice, teoria ovalelor, curbe închise, transformări asimptotice de curbe, familii de curbe Riccati pe suprafețe desfășurabile etc.). Aceste lucrări au contribuit la dezvoltarea și afirmarea puternică a școlii de matematică din Iași, intrând în atenția unor renumiți matematicieni români și străini³. Contribuțiile sale din cel de-al doilea domeniu vizează în special unele aspecte din dezvoltarea matematicii românești: a scos din uitare precursori ai cercetării matematice ieșene (D. Asachi, N. Botez, D. Isopescu); a descoperit izvoarele italiene ale primei cărți de matematică moldovenească a lui Amfilohie Hotiniul din 1795; a reconstruit conținutul manuscrisului de geometrie al lui G. Lazăr.

Ilie Popa a fost un maestru al comunicărilor științifice la orice nivel. Știa, ca nimeni altul, să vorbească despre lucruri mari în cuvinte simple, dar bine alese, cu o savantă dozare a frazei, oscilând între totală empatie și ironie amară. Fragmentul de mai jos din studiul său de referință⁴, consacrat matematicii ieșene la un secol de existență a Universității din Iași, este un minunat exemplu în acest sens: „Mult-puțina matematică înaltă ce se va fi predat la Academia Mihăileană a avut însă darul să formeze pe primul român ce a publicat o lucrare de matematici superioare. Acesta este Dimitrie Asachi, fiul mai mare al lui Gheorghe Asachi. El publică, în 1841, la München, unde fusese trimis pentru a continua studiile de inginerie, lucrarea *Über die Umkehrung der Reihen* pe care o închină Academiei Mihăilene al cărei elev fusese. Scopul ce-și propune D. Asachi este de a determina coeficienții (A_n) ai seriei de puteri [$x = A_1y + A_2y^2 + \dots + A_ny^n + \dots$], în funcție de coeficienții (a_n) ai dezvoltării [$y = a_1x + a_2x^2 + \dots + a_nx^n + \dots$]. Lucrarea a impresionat pe compatrioții săi (Costinescu îi face un raport elogios pe care bătrânul Asachi îl publică în „Albina Românească”), dar ea nu a avut nici o urmare: nici Dimitrie Asachi nu mai publică vreo lucrare de matematici și nici altcineva nu-i urmează exemplul. De altfel, curând, D. Asachi pleacă la Paris unde urmează o școală militară de Stat Major. Întors în țară, el funcționează câțeva vreme ca profesor la Academia Mihăileană. Din această

³ G. Bantaș, *Seminarul Matematic „A. Myller”*, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, iulie-decembrie 1985, pp. 59-75.

⁴ Ilie Popa, „Dezvoltarea matematicii”, în vol. *Contribuții la dezvoltarea Universității din Iași, 1860-1960*, Vol. II, București, 1960, pp. 7-39.

epocă, îi datorăm primul tratat de Topografie în românește, pe care îl publică la Iași în 1854.

Profesorul și savantul Ilie Popa a fost o personalitate complexă, cu o solidă cultură științifică și filosofică. Lecțiile sale de curs erau oficiate după un ritual neabătut: începeau când profesorul punea ceasul de buzunar pe masă și se terminau când acesta era repus la locul lui⁵. Cu o vorbire blândă, tipic moldovenească, presărată cu expresii potrivit alese din toate limbile europene importante, ilustrul dascăl reușea ușor să capteze atenția auditoriului. Conceptele și semnificația rezultatelor erau îndelung explicate, iar demonstrațiile acestora erau expuse într-o impresionantă succesiune logică. De multe ori, la sfârșitul orelor de curs, maestrul le dădea studenților săi (tratați ca viitori discipoli) o serie de „teme pentru acasă”; în fapt, le propunea acestora o reflecție mai profundă asupra chestiunilor dezbătute care, uneori, a constituit un imbold pentru cercetări ulterioare. Ilie Popa a fost un model și pentru colaboratorii lui. Observațiile sale critice erau totdeauna făcute pe un ton calm, fără interpretări umilitoare, adaptate sensibilității persoanei cu care vorbea⁶. Pentru tinerii săi doctoranzi avea întotdeauna un sfat bun de dat, din îndelunga sa experiență în cercetare; de aceea, după trecerea tezelor, toți acești discipoli – care, ulterior, au ocupat poziții importante în învățământul matematic ieșean – i-au păstrat o vie recunoștință.

Pentru toți elevii săi, viața și activitatea ilustrului profesor vor rămâne un frumos exemplu de dascăl dedicat meseriei sale și talentat cercetător al științelor matematice.

Prof. univ. dr. **M. Turinici**

⁵ T. Bîrsan, „Ilie Popa-100 de ani de la naștere”, în *Recreații Matematice*, Vol. 10 (2008), pp. 97-98.

⁶ A. Precupanu, „Ilie Popa-In Memoriam (1907-1983)”, în *Analele Științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași* (S. I-a, Matematică), Vol. 44 (1998) (supliment), pp. 441-444.

Vasile Pavelcu (1900-1991)
Psihologul umanist

S-a născut la 4 august 1900, la Costuleni, județul Lăpușna, azi Republica Moldova, pe Prut, într-o familie relativ înstărită și cultivată, în vremea aceea când Basarabia făcea parte din Imperiul Rus. A urmat școala primară și seminarul la Chișinău; după o încercare de a urma universitatea la Kiev, s-a refugiat în România, la Iași. A studiat filosofia la Universitatea din Iași, între 1920-24. Devine apoi bursier al statului român la Sorbona, spre a elabora acolo teza de doctorat în psihologie, sub îndrumarea profesorilor H. Delacroix și A. Lalande (1925-27). A frecventat între timp cursurile lui H. Wallon (la Sorbona) și Pierre Janet, H. Piéron și E. Gley, la Collège de France. Iar la spitalul de psihiatrie St. Anne este îndrumat de profesorul Georges Dumas. Și-a susținut doctoratul la Iași, în 1936, cu teza *Limitele afectivității*. A fost numit asistent la Catedra de Pedagogie a Universității din Iași în 1928, funcționând în același timp și ca profesor de psihologie, la Seminarul Pedagogic, între 1928-1936. A obținut postul de conferențiar în 1942, apoi, în 1943, prin concurs, devine profesor titular de psihologie.

A fost decan al Facultății de Litere și Filosofie (1944-1945) și decan al Facultății de Psihologie-Pedagogie și Filosofie, între 1948-1951. A fost șeful Catedrei de Psihologie până în 1970, la pensionare. A primit Premiul de Stat (1964), a devenit Profesor Emerit în 1969 și a fost ales membru titular al Academiei Române în 1974. A participat la Congrese Internaționale de Psihologie: Bruxelles (1957), Roma (1958), Posnan (1962), Liubliana (1964), Marsilia (1965), Moscova (1966). A decedat la 21 februarie 1991, la Iași și este înmormântat la cimitirul Eternitatea.

În perioada interbelică știința noastră s-a afirmat, la Iași, prin două personalități care au fost formate sub influența sociologiei și psihologiei clinice franceze, îndeosebi a lui Emile Durkheim și Pierre Janet: Mihai Ralea și Vasile Pavelcu. Lucrările lor, altoite pe spiritul critic dezvoltat în

mediul academic ieșean, marchează efortul de căutare a unei identități proprii și de maturizare. Vasile Pavelcu a slujit Universitatea din Iași timp de peste jumătate de veac. Activitatea sa cuprinde perioada interbelică și cea de după război. A fost perceput, de către colaboratori și studenți, ca aparținând spiritual universității interbelice. S-a pensionat în 1970, dar a continuat să îndrume doctoranzi, în calitate de profesor consultant, menținându-și vigoarea intelectuală și disponibilitatea pentru (inter)acțiuni și construcții instituționale. A fost, în timpuri dificile, cel mai respectat și admirat psiholog din România de către comunitatea științifică, a fost luat ca model, ca mentor, a coagulat în jurul personalității sale pe cei mai dinamici cercetători din toată țara. A marcat covârșitor câteva domenii de cercetare, nimeni nu progresa în *studiul personalității* sau al *afectivității* fără a-l invoca pe Vasile Pavelcu. Făcuse parte din elita culturală a Iașului interbelic, motiv în plus să fie admirat, invidiat, mitizat. Era *Psihologul*.

Teza sa de doctorat, *Limitele afectivității* (1936), l-a consacrat ca unul dintre cei mai avizați psihologi români în problematica afectivității. Teza e importantă și pentru că anunța metoda sa, spiritul său critic, capacitatea de analiză și sinteză. Cel care l-a influențat hotărâtor a fost Pierre Janet, profesorul cel mai important din Franța timpului. În dezacord cu concepția dominantă a epocii (practicând o abordare statică, atomistă, analitică, tributară fiziologicului), Vasile Pavelcu propune o nouă interpretare a psihicului, insistând pe relația dinamică dintre factorul biologic cu cel personal și cel social. În interiorul acestui sistem, subsistemul afectiv se prezintă ca o structură, o unitate a intelectului, afectivității și acțiunii. Sentimentele și emoțiile nu ne vor apărea atunci ca traduceri în conștiință ale unor entități numite tendințe sau instincte, ci ca expresii ale unor forțe de echilibrare într-un câmp dinamic, ca angrenaje ale unui sistem complex. Sentimentele asigură selecția, direcția și persistența conduitei. Emoțiile, prin imitație și învățare, prin socializare, dobândesc funcții sociale ajustative. Iar afectivitatea, ca mecanism de adaptare a organismului la context, reglează conduita socială a individului. Prin caracteristicile sale – polaritate, interioritate sau adâncime și înălțime (nivel) – afectivitatea își afirmă funcția sa esențială: articularea tendințelor afective între ele și adaptarea individului la mediu, la contextul social și cultural.

De o accentuată orientare umanistă, opera lui Vasile Pavelcu a fost dominată de câteva teme – studiul personalității, identificarea suportului afectiv al comportamentului, cunoașterea de sine și evaluarea celorlalți (prin note, examene, teste) – la care a revenit continuu, adâncind, nuanțând, articulând la context. S-a ocupat în egală măsură de procesele psihice majore, ca și de atitudinile și comportamentele cotidiene. Prin modul în care scrie –, identificând distorsiunile, înfruntările, metamorfozele, lipsa reperelor, crizele, spargerea tiparelor, fragmentarea unității – el vestește

maniera de abordare postmodernă. Când a împlinit 80 de ani, elevii săi de la Catedra de psihologie a Universității ieșene i-au dăruit un portret, au construit o sinteză a deschiderilor, realizărilor și influențelor, pe care le-a exercitat asupra psihologilor români. Este așezată în prim plan preocuparea lui Vasile Pavelcu pentru cunoașterea personalității, a culmilor și abisurilor acesteia, concepția sa fiind considerată *integralist-sistemică* și *evolutiv-genetică*, subliniindu-se preocuparea sa continuă de a rezolva contradicțiile între static și dinamic, structural și funcțional, sincron și diacronic, nomotetic și ideografic, clinic și experimental.

Preocuparea cea mai importantă a lui Vasile Pavelcu a fost aceea de a examina evoluția dramatică a psihologiei ca știință. De la interogația *Ce este psihologia?* (1946), amplificată în *Drama psihologiei* (1965), până la discursul de recepție la Academie (*Statutul psihologiei*, 1975), Vasile Pavelcu a fost psihologul care și-a pus și a pus mereu întrebări inconfortabile, s-a îndoit adesea, a trăit intens evoluția sinuoasă a științei noastre. Psihologia era pentru Pavelcu un personaj cu o existență dramatică, împins adesea în situații dificile, uneori tragice, dar decis să-și joace șansa, să se autoconstruiască, să-și urmeze destinul. Cartea aceasta atât de discutată în epocă atrăgea atenția asupra „dramei” unei științe care a avut de înfruntat ostilitatea științelor vecine și care a avut de rezolvat contradicțiile sale interioare, luptând pentru dobândirea identității sale, trezindu-se implicată, de la naștere, într-un conflict de legitimare și reabilitare, într-o luptă pentru a-și afirma statutul.

Momentul ales pentru a sintetiza și face publice frământările și interogațiile care-l preocupau de peste două decenii, după multe ezitări, a fost anul 1965, începutul destinderii în care sperau mai toți intelectualii din România. Apariția lucrării *Drama psihologiei* (Editura Științifică, 1965) a constituit un eveniment la momentul acela special. A apărut într-un moment în care știința psihologiei era încă invadată de traduceri din literatura sovietică, iar producția autohtonă era ideologizată de dogmele marxist-leniniste. Cartea lui Vasile Pavelcu a fost receptată ca o încercare de a depăși alinierea ideologică și conformismul limbajului practicat în epocă, apărând ca o „lumină” care însemna o alternativă și deschidea noi perspective (vezi Neculau, Hăvârneanu, ediție și prefață la a treia ediție, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2010).

Desigur, a fost citită și într-un al doilea registru, ca invitație la gândirea liberă, ne-dogmatică, ne-timorată de presiunea ideologiei dominante a timpului. Descopeream un personaj dramatic, știința psihologiei. Iar în spatele acestei biografii, un personaj real, Vasile Pavelcu, care își trăia propria dramă: deznădăcinarea, căutarea identității, lupta pentru supraviețuire în demnitate. În fine, mulți dintre noi bănuiam ca e și drama unora dintre psihologi, despre care începuse să se știe că zăcuseră prin

închisorile comuniste. De la Vasile Pavelcu și Ion Holban știam despre soarta lui Nicolae Mărgineanu, fost profesor la Cluj, nume binecunoscut, autor a numeroase lucrări, care a făcut 16 ani de închisoare; din aceleași surse aflasem că fostul meu profesor de logica, căruia i-am succedat la Laboratorul de Psihologie CFR, Petre Botezatu, făcuse doi ani de închisoare, la Canal și fusese muncitor zidar la Onești (1952-1954). Aflasem și despre alții, pe care i-am și cunoscut între timp: Traian Herseni, Constantin I. Botez, C. I. Bontilă, I. M. Nestor, C. Zaharnic.

Cartea lui Vasile Pavelcu apărea într-un moment favorabil, cum am amintit, de deschidere, de relativă liberalizare. După anii de presiune și închidere spirituală, societatea românească a avut câțiva ani de relaxare și deschidere; câmpul universitar și științific a cunoscut o etapă de efervescentă nemiintâlnită în ultimii douăzeci de ani, începuseră să apară lucrări originale, oarecum degajate de tributul dogmatic. Cartea lui Vasile Pavelcu a deschis seria, de aceea a și fost primită cu entuziasm, fiind considerată un eveniment. S-a bucurat de o bună presă, au recenzat-o favorabil psihologi, psihiatri, sociologi, scriitori și jurnaliști.

Dar a existat și un grup, din păcate format din nume importante ale timpului, între care Mihai Ralea și Alexandru Roșca, care a organizat un adevărat „proces” cărții. Acesta s-a desfășurat sub patronajul lui Ralea și acasă la Ralea. Vasile Pavelcu a aflat de această discuție conspirativă și de condamnarea cărții sale, lucru care l-a determinat să publice o a doua ediție, „revizuită și adăugită”, cu o a doua prefață, polemică, prin care răspundea detractorilor.

Cartea are, credem, certe note biografice. În prefața la prima ediție a *Dramei psihologiei* scrie: „O lucrare nu este viabilă fără o viziune adânc ancorată în viața personală a cercetătorului, depășind în același timp limitele individualității sale. Pare paradoxal, dar așa este: cu cât o operă este mai personală, mai adânc trăită, cu atât mai mult ea întrece sfera intereselor *subiective* ale autorului, cu atât mai mult ea se cere dăruită altora”. Vasile Pavelcu trăia psihologia, aceasta i-a devenit „cosubstanțială”, convingerile și îndoielile sale erau transferate disciplinei. Respingea dogmatismul, „fixismul” și „substanțialismul”, nu numai în știință, ci și în viața socială, în manifestările personalității. Psihologia era, pentru Vasile Pavelcu, un personaj cu care se identifica, dar și pe care-l examina lucid, pentru a se delimita. Lucrarea aceasta propunea, după două decenii de dominație a psihologiei de import, dirijată de ideologia timpului, o deschidere, anunța un alt orizont, punea psihologii în fața unei oglinzi și-i invita să-și reexamineze prestația. Marca un nou început.

Vasile Pavelcu n-a făcut închisoare, venea din fosta provincie românească, înglobată în URSS, Basarabia și știa limba rusă. Aceasta l-a

salvat. A predat un timp literatura rusă, el fiind cel care mi-a deschis interesul pentru „psihologii” Tolstoi, Turgheniev, Cehov.

Dar a fost urmărit de Securitate toată viața. I se deschidea corespondența, i se asculta telefonul, i s-a introdus, de la un vecin, prin rețeaua electrică, un microfon performant, direct în casă. Sunt acreditate două „surse” (delatori), „Ștefan” și „Filatelistul”, să-l frecventeze și să raporteze cine-l vizitează, ce se discută, ce gânduri are. Un nou dosar i se deschide în anul 1985. Se organizează un „moment” special, îl vizitează cineva și-l provoacă, având disimulat un aparat de înregistrat. Toate aceste informații se găsesc în dosarul său de urmărire. Era singur și neajutorat și primea o masă pe zi de la Cantina Comunității Evreiești. O completa cu ce-i aduceau în *dar* foștii colegi mai tineri, când veneau în vizită. „Obiectivul” era un bătrân izolat, de 85 de ani!

Decupez din două scrisori, expediate în 1985, de către academicianul Vasile Pavelcu: „Nu este cazul să mai repet despre vidul trăit al singurătății... Îmi mai flutură câte o idee în conștiință, dar nu mai sunt capabil decât să fac câte o însemnare și să mă refugiez în trecut” (scrisoare către Ecaterina Bagdasar); „Aveți darul de a scoate pe cititor din cenușiul asfixiant, introducându-l în lumea viselor și speranțelor” (scrisoare către Cella Serghi, care-i trimisese cartea sa *Pânza de păianjen*). Profesorul intrase în iarna vieții și, deși publicase de curând o carte de sinteză despre personalitate și contribuise activ la organizarea celor patru volume ale *Tratatului de Psihologie al Academiei*, deși era vizitat zilnic de câțiva prieteni statornici, mai vârstnici și mai tineri, trăia din plin singurătatea și izolarea. Deprimarea îi era accentuată și de unele încercări, pe care le suporta cu discreție. Se bucura de orice vizită, deschidea casa oricui îl căuta, dar această atitudine avea să-l coste. Povestește doamnei Bagdasar: îl caută un tânăr inginer care voia să scrie o lucrare despre personalitate, îl consiliază să înțeleagă problema și după plecarea acestuia constată că i-a dispărut carnetelul cu adresele și telefoanele prietenilor. „Mă conving de adevărul Vioricăi (doamna Pavelcu) că sunt un naiv, încredător, peste măsură, în oameni, primesc pe oricine, cu totală încredere în sinceritatea acestuia..”. „Inginerul” era bolnav, crede bătrânul psiholog, de i-a subtilizat carnetul. Nu știa atunci că era deja un „obiectiv” și că se deschisese un dosar de urmărire pe numele său, dosarul „Filosoful”. În acest dosar am găsit copiile scrisorilor din care am citat, alături de altele, de la și către foști prieteni, cunoscuți, rude. În decizia organelor de a deschide acest dosar se invocă faptul că Pavelcu ar fi fost membru YMCA și membru al Fracmasoneriei, amănunte pe care le știa toată lumea, secretul lui Polichinelle. Membri YMCA, o organizație a solidarității și întrajutorării, fuseseră mari personalități din România, între care Nicolae Iorga, Dimitrie Gusti, George Enescu, Gala Galaction și mulți alții, exista și o filială

puternică la Iași, dar organizația fusese interzisă în 1947 de noul regim, iar unii dintre membrii de marcă au fost întemnițați. Despre rolul Masoneriei se știe astăzi destul, Pavelcu fusese cândva unul dintre ei, cum erau mulți dintre profesorii de la universitate sau scriitorii din Iași. Nu făcea din asta nici un secret. Ce mai puteau afla acum de la el? Dar odată deschis dosarul, se alcătuieste un plan de urmărire, acțiune halucinantă, dacă o privim cu ochii de acum. În iunie 1986 se decide intensificarea acțiunii, folosirea mijloacelor TO, tip IDEB (această „tehnică operativă” modernă, mi s-a explicat, nu e doar ascultarea telefonului, ci și introducerea unor senzori prin rețeaua electrică). Se hotărăște organizarea unui „moment operativ”, precizându-se că obiectivul locuiește singur și i se alocă și un nume de cod: „Pavel”. Planul e pe cât de simplu, pe atât de murdar. Se cere aprobarea sumei de 200 lei pentru a se cumpăra alimente care să-i fie oferite profesorului, elaborându-se pentru acesta un plan de discuție, și se montează un aparat de ascultare, „camuflat” într-o geantă. Iată, în rezumat, „redarea momentului operativ din ziua de 10 iunie 1986”: sursei i se înmânează geanta cu alimente în valoare de 200 lei și i se fac unele precizări (instructajul i s-a făcut înainte). „Momentul” a durat două ore și jumătate. Atunci când a intrat Sursa, Obiectivul era singur, servea masa. Se schimbă amabilități, Pavelcu îl întreabă despre locul său de muncă, își amintesc împreună de anii de studenție (Ștefan fusese deci studentul profesorului). Sursa îl informează că au acum opt teme de cercetare la care lucrează toți. Cum așa, se mira profesorul, v-au fost impuse de sus? Da, zice, vizitatorul, de la Minister, de la Academie, și se lamentează apoi că e multă birocrație, multe hârtii, se ține seama și de numărul de pagini redactate. Și cu ce te mai ocupi?; este amabil obiectivul Pavel. Mă ocup de familie, de știință, de tema de cercetare. Știi – i se confesează Pavelcu – sunt unii tineri care scriu așa fel încât să nu fie înțeleși de nimeni, dar „nu sunt de profunzime”. Desigur, „știința mărunță la metru”, îl aproba sursa. Pavelcu are acum o reflexie care denota că nu știa să se apere și nici nu bănuia că trebuie să o facă: „După câte se pare, este o criză, dar sper că nu va dura mult”.

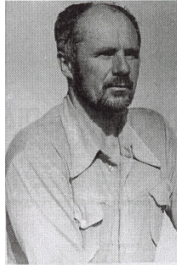
Discuția este întreruptă de venirea unui alt vizitator, Margareta Perevoznic, maestră de șah (Margo, în limbajul sofisticat al celor ce-l urmăreau pe Pavelcu). O întâlnisem de mai multe ori pe doamna Perevoznic, fostă campioană, atunci antrenor de șah la Școala 22 din Tătărași, cu performanțe deosebite. O ființă inteligentă, agreabilă, avea o conversație care te susținea psihic prin optimismul ce-l degaja. Credea în puterea creativității și dovedise că nu degeaba. Venirea sa neașteptată a cam stricat „momentul”, individul n-a mai putut să-l descoasă pe profesor, iar „raportul” său nu mi se pare cel al unui om satisfăcut de munca sa. Dimpotrivă, banalități, lucruri știute de toți, ba chiar omiterea multor altopa pe care nu avea cum să le afle sau bănuiască. Dintre cei apropiați lui

Pavelcu – scrie – sunt Mihai Gheorghe, lector la Institutul Politehnic, „un fel de animator al unui club al expedițiilor pedestre” care a făcut în anul 1985 o expediție în Vestul Europei. „Altă persoană mai apropiată este conf. dr. Adrian Neculau, de la Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității”. Și, bineînțeles, Margareta Perevoznic, „care a insistat să o însoțesc când a plecat” (n.n. – eu cred că doamna și-a dat seama ce se întâmplă). Dar Sursa n-a dat curs invitației, vrând să mai rămână și să stabilească o altă întâlnire, când Pavelcu poate fi găsit singur. Motivul noii vizite ar fi fost „redactarea în comun a unui volum de memorii și de gânduri ale sale”. Convorbirile ar trebui să fie înregistrate pe bandă de magnetofon, urmând ca Sursa să vină cu un aparat al instituției. În final mai informează că „profesorul e la curent cu tot ce se întâmplă, deși nu iese din casă. Probabil că informatorul său e Mihai Gheorghe, ceilalți vin rar pe la el”. Aici se înșela, venea des un domn care-i va fi alături până la sfârșit, distinsul avocat Gorgos, prieten fidel, și Costică Logofătu, colegul meu de Facultate, care locuia în apropiere și care l-a ajutat, împreună cu soția sa, doctoriță, în momentul în care a fost internat în spital și după aceea. Veneau și alții, dar vizitatorul inoportun nu avea cum să-i știe.

Epilog: dosarul e subțirel, nu conține alte piese, nu aflăm nici ce măsuri s-au luat după „moment”, nici cum a mai continuat acțiunea. Dar în toamnă, la susținerea tezei de doctorat a colegei noastre mai tinere Luminița Teodorescu (Iacob), profesorul Pavelcu era destul de dificil de înțeles, se repeta, vorbea „circular”. Nu peste mult timp a făcut un accident cerebral care l-a îndepărtat și mai mult de lume. Nu mai vorbea, dar înțelegea tot ce se întâmplă. Gesturile îi erau elocvente, bucuria revederii și-o exprima cu o feroare greu de descris. A mai trăit încă vreo câțiva ani, până în iarna lui 1991. Eram la Paris, era prima mea ieșire în Vest și, vizitându-l pe Didier Anzieu, un psihosociolog de notorietate, aflat și el la apus, i-am povestit despre mentorul meu, care fusese elev al unor profesori eminenți din Franța. „Asta pentru noi este istoria psihologiei, stimată coleg, nimeni nu mai știe despre acești înaintași ai noștri, notați tot ce v-a spus maestrul”, m-a îndemnat.

Când m-am întors, am lipsit doar o lună, Profesorul nu mai era. Un amfiteatru al Facultății de Psihologie îi poartă astăzi numele.

Prof. univ. dr. Adrian Neculau

Adrian Odochian (1926-1999)
Crâmpenie din viața unui Om

Evocarea unei personalități și a unei perioade semnificative din viața celui ce semnează aceste rânduri implică rememorarea acelor momente, care au marcat evoluția mea profesională în cadrul aceluiași colectiv, din momentul repartiției la Facultatea de Educație Fizică a Institutului Pedagogic de 3 ani din Iași, în 1961, până la pensionare. Începutul a fost încărcat de emoții dintre cele mai diverse: amestec de entuziasm, temere, incertitudine, cu atât mai mult cu cât Iașul îmi era necunoscut. Prima impresie, nu tocmai favorabilă, a fost aceea de oraș de provincie, în care tramvaiul, vechi și el, cu un singur vagon, cobora șerpuind (la propriu) spre rondul de la gară...

Una dintre primele persoane cu care am luat contact la Facultate a fost profesorul Odochian, cel care mai târziu a devenit „Nenea Odo” și care mi-a insuflat încredere și speranța că voi avea sprijin în primul meu loc de muncă. Deși tânăr încă la acea vreme, avea o experiență de viață deosebită, conferită de multitudinea situațiilor (uneori foarte dificile) cărora a trebuit să le facă față încă din copilărie. Am înțeles că este un om deosebit, un adevărat mentor al cărui optimism, o anumită atitudine față de problemele de viață îi permiteau să treacă peste acestea cu o ușoară detașare (cu încrederea că toate se pot rezolva). Stăpâna o tehnică specială de a evita problemele stresante sau sarcinile neplăcute care abundau la acea vreme; am numit-o noi, colegii, „tehnica fofilării”, tehnică ce a dat rezultate surprinzător de bune... Era un om de o modestie exemplară, cu o pregătire profesională deosebită, susținută de pasiunea pentru tot ceea ce înseamnă educație fizică sau sport.

Ca practician al domeniului, era un polisportiv talentat, dar a excelat în schi, participând la competiții interne sau internaționale cu rezultate notabile. Era un împătimit al muntelui, astfel, în mod firesc, s-a ocupat de

organizarea cursului de schi și a altor sporturi de iarnă, sau de turismul montan, prezente în programa de studii. Prin aceste activități organizate și conduse cu multă responsabilitate, a reușit să inoculeze pasiunea pentru sporturile de iarnă unui număr apreciabil de studenți sau cadre didactice, colegi în același timp.

Înzestrat cu un tact deosebit, era mediatorul care dezamorsa tensiunile inerente acelor perioade pline de dificultăți, probleme profesionale sau ambiții personale, atrăgând atenția asupra realelor situații de rezolvat. Era omul care putea să facă observații sau chiar critici (altfel serioase și întotdeauna obiective) la adresa colegilor fără ca aceștia să se supere, datorită felului direct, părintesc, sau zeflemitor în care se adresa minimalizând gravitatea situațiilor. Era apropiat de studenți sesizând și înțelegându-le problemele, astfel că aceștia îl simțeau apropiat apreciindu-l și iubindu-l.

Uneori se organizau meciuri de baschet în pauze sau în „ferestrele” dintre orele didactice, iar după program ne întreceam la tenis de câmp sau fotbal. Echipele se alcătuiau după criterii amuzante: „tinerii cu bătrânii”, „cei înalți cu cei scunzi” sau după apartenența la catedre. Chiar și în aceste situații, „Nenea Odo” era dispus să dea indicații sau să interpreteze probleme de regulament asupra cărora se iscau contradicții. Mai târziu, șahul a luat locul acestor dispute care deveniseră prea dinamice pentru resursele noastre. Aici, principalele probleme erau reprezentate de „participarea” asistenței. Desigur că „nenea Odo” era unul dintre protagoniști, fie că juca, fie că asista „activ” la dispute!

Îmi amintesc de pasiunea pentru pescuit care ne-a apropiat și mai mult și care a prilejuit o mulțime de întâmplări nu întotdeauna credibile. Cel care știa cel mai bine să relateze asemenea întâmplări, făcând haz pe temă, era desigur colegul nostru hâtru, care uneori era chiar subiectul acelei situații.

Ne plăcea să credem că zeii nu scad din viața omului zilele petrecute la pescuit dar, cum s-a dovedit, tot ce are un început are și un sfârșit.

A fost liderul grupei de pescari sportivi, pregătind mobilizarea prin relatările incitante, colorate, „pescărească” a „capturilor” realizate de alții în zonele unde ar trebui să mergem și noi. Urma proiectarea fermă a acțiunii și programarea celui care asigura transportul (prin rotație). Mai târziu am înțeles de ce soția lui era supărată („iar plecați!?”) crezând că de frecvența escapadelor era responsabilă numai echipa din care făceam parte și eu. Ei bine, Nenea „gira” și alte echipaje, funcție de capacitatea acestora de a „aranja” intrarea la diferite bazine piscicole!

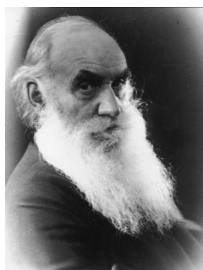
În relațiile cu colegii sau cu persoane străine se manifesta cu amabilitate, arătându-se interesat de ceea ce se discuta.

A fost o perioadă șef de colectiv (echivalentul șefului de Catedră), situație în care a condus cu mult tact activitatea de educație fizică în Universitate. În această postură, într-o perioadă ingrată în care Facultatea de Educație Fizică se desființase, a orientat activitățile specifice în sensul diversificării ofertei pentru studenții din Universitate, urmărind sporirea atractivității disciplinei.

S-a pensionat în 1986 ca lector universitar, funcție care nu reflecta realitatea calităților sale deosebite de cadru didactic dăruit, de profesionist de elită al domeniului, de personalitate puternică și îndrăgită.

Evocarea de față, departe de a restitui integral personalitatea lui Adrian Odochian, confirmă, dacă mai era nevoie, că el continuă să trăiască atâta timp cât ne amintim de el! Oare ne vom mai întâlni cândva!?

Prof. univ. dr. **Paul Romulus Fiedler**

Gala Galaction (1879-1961)
Sacerdotul cu chip de patriarh biblic

Există, sau, în cazul de față, mai bine zis, au existat oameni despre care îți este ușor, dar și foarte greu, să spui (scrii) ceva. Ușor pentru că ai foarte multe de spus despre ei, greu tocmai pentru că, având multe de spus, există riscul să omiți ceva ce n-ar fi trebuit omis. De aceea, am fost ezitant atunci când domnul profesor Ion Toderășcu, onorându-mă, mi-a făcut propunerea de a așterne pe hârtie câteva cuvinte despre cel la înmormântarea căruia, ca un privilegiu, am participat, făcând parte din corul Facultății de Teologie care a dat răspunsurile la slujba înmormântării. Nu i-am fost student, dar „duhul” lui era prezent în Facultate, deseori auzindu-i pe profesorii mei, foștii lui colegi de Catedră sau pe foștii lui studenți, făcând referire la personalitatea părintelui Gala Galaction.

Marele Apostol Pavel, în Epistola către Evrei, îndemna: „Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința” (XIII, 7).

Am folosit acest citat din Sfântul Pavel pentru că el, Marele Apostol, sunt convins, l-a transformat fundamental pe cel despre care vorbim, preotul profesor Grigore Pișculescu sau Gala Galaction.

Din această „aducere aminte” nu pot lipsi câteva date biografice.

S-a născut la 16 aprilie 1879 în localitatea Didești, județul Teleorman. A urmat clasele primare în satul natal și la Roșiorii de Vede, apoi Liceul „Sfântul Sava” din București (1890-1898), după care s-a înscris la Facultatea de Litere și Filosofie (1898-1899), pe care o va abandona după doi ani, spre dezamăgirea foștilor lui magiștri Titu Maiorescu și Coco Dumitrescu-Iași, fiecare dorind să-l câștige de partea sa, înscriindu-se la Facultatea de Teologie din București, pentru a se dedica studiilor teologice (1899-1903) pe care le finalizează cu o teză de licență intitulată: *Minunea*

din drumul Damascului (1903) – argument apologetic –, lucrare originală consacrată convertirii celui care avea să devină cel mai mare Apostol misionar creștin, ce avea să-și desfășoare activitatea în lumea greco-romană, Sfântul Pavel.

Nu știm în ce măsură bunicul său dinspre mamă, preotul-proistos Constantin Ostreanu a avut vreo contribuție la abandonarea studiilor de litere și filozofie și îndreptarea lui spre teologie, dar o anumită influență nu trebuie exclusă cu desăvârșire. Cert este că nu s-a mulțumit cu titlul de licențiat în teologie, ci s-a scufundat mai în adâncurile cele greu de pătruns ale dumnezeieștii învățături, înscriindu-se la cursurile de doctorat în cadrul Facultății de Teologie din Cernăuți, unde predau eminente și erudite personalități didactice în ale teologiei¹. A obținut titlul de „doctor în teologie” în anul 1909, cu calificativul „eminent cu unanimitate”, fiind primul absolvent din România care a obținut un asemenea calificativ.

După obținerea doctoratului a fost avansat de către Spiru Haret defenseur eclesiastic (un fel de procuror bisericesc) al casei Bisericii pentru Oltenia și Moldova, funcție pe care a deținut-o câțiva ani, deși dorea și ceruse să fie hirotonit preot. Această veche dorință i-a fost îndeplinită la 8 septembrie 1922 (Sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului), când a fost hirotonit preot de către Mitropolitul Primat Dr. Miron Cristea, cel care scrisese prima teză de doctorat despre *Viața și opera lui Eminescu* la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Budapesta (lucrare tipărită în limba maghiară, 1895).

De-acum putem vorbi despre Gala Galaction numai în întreita lui ipostază: *preotul, profesorul și literatul*, fiecare dintre acestea, asemenea unui șir de munți, având o culme a sa. Câteva cuvinte în fiecare din aceste ipostaze.

Gala Galaction – preotul. Întotdeauna a considerat preoția ca cea mai înaltă lucrare din viața sa. Din momentul hirotoniei a fost copleșit de prezența lui Hristos lângă el și în el, ca și de responsabilitatea pe care o are față de El (de Hristos). Iată cum descrie prima sa întâlnire, ca preot, cu Hristos: „Ținând pe Împăratul, ca pe un pedestal, în mâinile mele amândouă, mă retrag și rămân un răspas lung de timp în partea de răsărit a Sfântului Prestol. E clipa cea mai liniștită și fericit concentrată. Sunt singur, față în față cu Mântuitorul!... La Sfânta Împărtășanie, ai venit asupra mea, ai pătruns trupul și sufletul meu ca un atotputernic și ca un Dumnezeu, stai lângă mine, pe brațele mele ca un amic! O, de când Te caut! De când Te aștept! Prin câte pripoane, prin câte dureri, prin câte păcate am trecut, ca să ajung la sărbătoarea de azi (ziua hirotoniei n. n.)! Cât Îți mulțumesc, cât de

¹ Mihai Vizitiu și Virginia Popa, *Istoria învățământului teologic superior din Moldova și Bucovina*, Editura Trinitas, Iași, 2007, pp. 79-83.

drag bate inima în mine, când Te văd alături de mine și când știu că dacă te-am găsit este fiindcă Tu ai venit să Te găsească... S-ar părea că stau și privesc de sus în jos, la Tine, pe când, în adevărul cel nevăzut, stau la picioarele Tale, lângă tronul Tău... Nu mă lăsa să mă depărtez de aici. Dacă vrednic nu voi fi, totdeauna, să mă simt odihnindu-mi fruntea pe sânul Tău, să Te port pe brațele mele – lasă-mă, de-a pururi, să mă simt la picioarele Tale, atingând măcar ciucurii vestmântului Tău de raze și strivind, pe treptele tronului Tău – o, Iisuse al meu Împărate – vermina păcatelor, a ispitelor și a gândurilor mele cele rele! În sfârșit, vine marele moment, înfricoșatul moment al împreunării cu Sfântul Trup, cu Sfântul Sânge, cu Însuși Iisus Hristos, Dumnezeu, pe care, adineauri, L-am purtat pe brațe. Sunt preot! Eu însumi țin Sfântul Potir și sorb din el de trei ori”².

A fost convins că „un preot nu calcă, nu vorbește, nu se poartă între noi ca oricare dintre noi”. De aceea, din momentul hirotoniei, „barba și părul n-au cunoscut arta frizerului, nici măcar pentru ajustări, la zile mari. La fel, hainele clericale. Odată îmbrăcate la preoțire, n-a schimbat sutana cu haina civilă niciodată, în lungul vieții sale. Nici acasă în intimitatea familiei și a prietenilor, nici în călătorii sau în alte împrejurări publice, literare, academice..., nimeni nu l-a văzut altfel costumat”³, ceea ce, sub aspectul fizic, apărea precum biblicul patriarh Avraam.

În lucrarea preoțească, totdeauna a considerat că „una din cele dintâi datorii ale preotului – care este în lume învățător și predicator – este să știe carte într-o măsură covârșitoare”⁴. Această convingere s-a reflectat din plin în activitatea sa învățătoarească și predicatorială, încât, ca o culme a preoției sale, a fost recunoscut ca cel mai mare conferențiar creștin al Bisericii noastre, un fel de Ioan Gură de Aur al românilor.

Gala Galaction – profesorul. Putem spune că, așa cum a dorit să devină preot, tot așa a dorit să devină profesor, simțind că are vocație și pentru o asemenea misiune. Pregătirea sa teologică, finalizată strălucit prin doctoratul obținut la Cernăuți, îl îndreptătea să ocupe un post universitar. Fusese încurajat în a ocupa o catedră universitară chiar de Mitropolitul Primat Miron Cristea, care, într-o ședință a Sf. Sinod, l-a propus pentru catedra vacantă de *Exegeza Noului Testament* la Facultatea de Teologie din București, pentru ocuparea căreia a depus cerere de participare la concurs⁵. În anul 1925, în urma unui colochiu public, a fost numit profesor de

² Gala Galaction, *Jurnal*, vol. II, Editura Minerva, București, 1977, pp. 106-107.

³ Preot Gheorghe Cunescu, *Gala Galaction*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Galați, 1989, p. 202.

⁴ Gala Galaction, *Ziua Domnului*, EIBMO, București, 1958, p. 259.

⁵ Idem, *Jurnal*, vol. II, p. 92.

Exegeza Noului Testament, dar Senatul Universitar din București, în ședința din ianuarie 1926, n-a validat numirea. Însă, în același an (1926), se înființa, în cadrul Universității din Iași, Facultatea de Teologie, cu sediul la Chișinău, care avea nevoie de oameni valoroși. La nou-înființata Facultate a fost numit, prin decizie ministerială, și părintele Gala Galaction, desfășurând aici o strălucită activitate didactică din 1926 până în 1941, între 1928 și 1930 deținând și funcția de decan. Din 1941 și până în 1947 a predat aceeași disciplină teologică la Facultatea de Teologie din București.

Foștii colegi de catedră, ca și foștii săi studenți, vorbeau la superlativ despre Gala Galaction – profesorul. Prelegerile sale exegetice, care se caracterizau prin erudiție, limpezime, patos oratoric și deplină convingere în adevărul Scripturii, îmbrăcate într-o aleasă haină literară, captivau pe studenți și-l făceau foarte iubit de aceștia.

Dascăl de vocație, a fost într-o permanentă căutare și aprofundare a învățăturii. „Ca să fii dascălul altora trebuie să fi fost tu singur ucenic, multă vreme. Ca să înveți pe aproapele, trebuie să fi adunat și să aduni neconținut multă învățătură”, spunea el⁶. Asta a făcut mereu ca profesor, și asta l-a ajutat să atingă cea mai înaltă culme a activității didactice, concretizată în traducerea integrală a Bibliei, chiar în perioada când lucra ca profesor la Chișinău. Nu poate fi un ideal mai înalt pentru un profesor de studii biblice decât acesta. Dorința lui cea mai mare a fost ca să dea românilor o traducere științifică integrală a Bibliei, după ce în 1927 Institutul Biblic tipărise Noul Testament tradus de el. Pentru ca rigoarea științifică să nu sufere, l-a luat colaborator pe preotul Vasile Radu, profesor de ebraică la facultatea de Teologie a Universității din Iași, cu sediul la Chișinău, „primul mare orientalist român, traducător din arabă și ebraică”⁷, lor alăturându-li-se, la propunerea Patriarhului Miron Cristea, fostul episcop de Huși, Nicodim Munteanu, bun cunoscător al limbilor slave. Biblia, în noua ei traducere, a fost tipărită în 1936, fiind declarată *Biblie sinodală*. O nouă ediție a Bibliei lui Gala Galaction și Vasile Radu, corectată în totalitate după originalul ebraic, avea să apară în 1938, la împlinirea a 250 de ani de la prima traducere integrală a Bibliei, tipărită de Șerban Cantacuzino în 1688. Activitatea didactică a lui Gala Galaction era încoronată prin cea mai importantă lucrare, traducerea *Cărții cărților* în limba română. Putem spune că, prin această traducere, atât activitatea didactică, cât și cea literară au fost încoronate cu laurii biruinței, considerând această lucrare ca cea mai mare binecuvântare divină, revărsată asupra sa. Fără realizarea acestei uriașe lucrări, spune el, „aș fi plecat din lumea aceasta cu inima grea, dacă

⁶ Gala Galaction, *Ziua Domnului*, p. 258.

⁷ Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 375.

Stăpânul meu din ceruri nu mi-ar fi dăruit puteri și miraculoasa împletire de împrejurări ca să tălmăcesc Sfânta Scriptură. Literatura mea ar fi rămas ca un soclu fără statuă deasupra. Strădaniile mele de trei decenii, studiile mele teologice, limba mea românească așa cum o știu și cum am scris-o, dorul meu nestins după o jertfă regească adusă la curțile Templului... toate treceau și se iroseau, ca materialul adunat pentru clădirea unei case, pe care stăpânul n-a avut binecuvântarea s-o vadă ridicată.

Traducerea Sfintei Scripturi este una din cele mai evidente minuni pe care providența m-a învrednicit să le văd în viața mea...⁸.

Gala Galaction – literatul. Opera literară a lui Gala Galaction constă în nuvele, schițe, articole diferite, foiletoane și romane. Valoarea ei a fost apreciată de literați, profesori, academicieni și a fost confirmată de numeroasele premii și medalii ce i-au fost acordate: Premiul Academiei Române (1915), Premiul Societății Scriitorilor Români (1933), Medalia „Meritul Cultural” cl. a II-a (1934), Premiul Național Literar (1935), Premiul Național pentru proză (1942), Medalia „Meritul Cultural” în grad de comandor (1947), Ordinul Muncii cl. I (1954), vicepreședinte al Societății Scriitorilor Români (1947), membru activ al Academiei Române (1947), apoi membru titular onorific al Academiei Populare Române (1955)⁹. Nu vom prezenta aici opera sa literară pentru că au făcut-o, cu prisosință, cei îndrituiți să facă acest lucru, ci precizăm, doar, că părintele Gala Galaction, în mai toate scrierile sale, a pus probleme de conștiință, și că în ele ni se descoperă atât preotul, cât și pedagogul, profesorul sau educatorul cititorilor săi, el privind oamenii, situațiile, faptele, prin prisma valorilor morale, îmbrăcate în forme artistice.

Primul meu contact cu opera literară a părintelui Gala Galaction s-a petrecut cu aproape 60 de ani în urmă, pe când eram elev la Seminarul Teologic de la Neamț, iar profesorul de Limba și Literatura Română ne ceruse să lecturăm nuvela *De la noi la Cladova*. Pe atunci, în seminar, citirea paginilor cerute de profesor era la fel de obligatorie ca și rugăciunea de dimineață și de seară. Și ce bine era. Zbuciumul și lupta lui Popa Tonea cu ispita și păcatul, ca și înfrânarea sau triumful norme morale, a binelui asupra răului, din nuvela amintită, ne-au impresionat atât de mult, încât, fără să ne mai ceară profesorul, am trecut la alte scrieri ale sale precum: *Biserița din răzoare*, *Clopotele din Mănăstirea Neamțu*, romanul *Roxana* și altele, pe care, seara, la lumina lămpilor cu petrol, le-am parcurs coplesiiți de frumusețea stilului, unic în felul său, și de limba sa literară neîntrecută.

⁸ Scarlat Porcescu, *Scriitorul Gala Galaction*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, nr. 7-8, 1954, p. 92.

⁹ Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 333.

În concepția scriitorului Gala Galaction „creația literară trebuie să împlinească un rol utilitar”. Scriitorul, spune el, „trebuie să aibă de-a pururi în sufletul lui și în opera lui un dram de civism și profetism”.

De aceea, în încheiere, încă ceva. Întreaga activitate a *preotului, profesorului și literatului* Gala Galaction a fost pătrunsă de un umanism autentic și profund. Filantrop convins, cu bunătate, blândețe și dragoste părintească, venea în ajutorul tuturor celor aflați în necazuri și nevoi, fiind solidar cu aceștia și angajându-se chiar, într-o luptă deosebită, prin cuvânt și faptă, pentru înlăturarea tuturor nedreptăților sociale, luptă pe care a purtat-o toată viața.

Urmărind sufletește, emoțional, momente din viața ilustrului profesor-preot, socotesc că i se cuvin, de minune, cuvintele aceluiași mare apostol Pavel, pomenit la începutul acestei evocări: „Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit” (II Tim. IV, 7).

Preot dr. **Mihai Vizitiu**

Pr. dr. Ioan Ferentz (1886-1933)
Un preot și cărturar distins

S-a născut în comuna Dărmănești (județul Bacău), într-o familie de țărani catolici care au avut și au un aport deosebit în comunitatea catolică locală. A studiat la școala primară din localitate, apoi a fost elev al Seminarului diecezan din Iași. În 1906 este trimis la Universitatea din Innsbruck pentru completarea studiilor teologice. De aici a trimis adesea studii, articole, poezii la revista *Unirea* din Blaj¹. Își ia doctoratul în teologie cu o teză din domeniul științelor juridice, iar în 1911 revine la Iași, unde a fost numit profesor la seminar și vicar parohial. Cu multă pasiune muncește în bibliotecile din Iași, studiind și adunând material istoric. În 1919, este numit paroh la Răchiteni, iar după doi ani începe a administra și parohia Butea. Din 1923, rămâne numai paroh de Butea, calitate în care muncește mult pentru binele spiritual al credincioșilor, reface biserica parohială și le construiește pe cele din Fărcășeni și Caracași. Moare în august 1933 din cauza paraliziei².

Alături de părintele Carol Auner, a fost unul dintre cei mai buni cunoscători ai catolicismului din Moldova. În 1915, publică un studiu despre Ieremia Movilă și catolicismul moldovean³. Apoi, începând cu 1920 până în 1925, publică în revista *Cultura creștină* de la Blaj o serie de articole bine documentate și solid construite, care au stârnit și admirația lui N. Iorga, cu care însă a avut și o polemică. Rezultatul acestor articole este cartea apărută la Blaj, în 1931⁴. A fost și un cunoscător profund al Sfintei Scripturi și mulți

¹ „Jubileul convicțului teologic din Innsbruck”, *Unirea* (1908) 278; „Studentii catolici și Wahrmond”, *Unirea* (1908) 376; „Tu ești Petru”, *Unirea* (1911), p. 273, și urm.

²A. Gabor, „Moartea Păr. Dr. Ioan Ferentz”, *Lumina creștinului* 9 (1933), pp. 150-151.

³„Ieremia Movilă și catolicismul”, în *Calendarul catolic* (1915), pp. 37-49.

⁴„Istoria catolicismului în Moldova. Epoca teutonă”, *Cultura creștină* (1920), pp. 136-154; pp. 193-211; pp. 238-246; „Cumanii și episcopia lor”, *Cultura creștină* (1922), pp.

afirmă că a avut în manuscris o traducere românească a Bibliei, pe care însă nu a avut voie să o publice. Traducerea era din greacă, iar episcopul Mihai Robu îi cerea să urmeze traducerea latină Vulgata. La pr. Eduard Ferentz se găsesc patru caiete (manuscrite) cu traducerea Evangheliilor.

„Era un preot foarte învățat căruia îi plăcea să meargă până la fundul chestiunilor studiate. Poate tocmai de aceea n-a publicat unele din studiile sale, fiindcă niciodată nu era mulțumit cu rezultatele aflate”⁵. În biblioteca Seminarului diecezan din Iași se cunoșteau și câteva caiete cu un curs de istorie a literaturii române vechi, curs pe care îl ținea la Seminarul diecezan „Sf. Iosif” din Iași. Ni s-a păstrat manuscrisul *Poetica*. Primul volum se află în arhiva Episcopiei Romano-Catolice de Iași, iar al doilea la pr. Eduard Ferentz. A colaborat și la revista diecezei de Iași, *Lumina creștinului*.

În anul 2005, prin grija pr. Eduard Ferentz, rudă a lui Ioan Ferentz, apare la editura Sapiientia cartea *Inceputurile Bisericii Catolice din Moldova*, 294 pagini, care cuprinde texte deja publicate în perioada interbelică, iar altele inedite, ce redau cu multă rigurozitate aspecte ale catolicismului din Moldova în perioada teutonilor și a cumanilor, o contribuție istorică cândva apreciată și de Nicolae Iorga: „Domnul dr. Ioan Ferentz publică în revista *Cultura creștină* din Blaj un studiu detaliat, de o construcție solidă, de un stil foarte precis și de o informație destul de bună, despre Cavalerii Teutoni în Țara Bârsei și Muntenia, ca un capitol dintr-o istorie a catolicismului în Moldova”⁶.

În anul 2012, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași publică teza de doctorat a lui Ioan Ferentz, *Duelul judiciar între anii 500 și 1234*, 196 pagini, o lucrare de o deosebită valoare datorită subiectului abordat și rigurozității științifice remarcabile. Traducerea din latină a tezei a făcut-o părintele Eduard, menționat mai sus⁷.

Datorită deschiderii sale culturale atât de ample, cât și competenței abordării temelor despre care a scris, pr. Ioan Ferentz poate fi considerat și un vizionar al timpului său, un intelectual care ar fi putut da mai mult culturii catolice și umaniste în general, dacă ar fi fost înțeles și sprijinit mai mult și

20-37; pp. 67-81; pp. 109-115; pp. 154-164; pp. 187-198; pp. 251-266; pp. 299-308; (1923), pp. 4-13; pp. 77-92; pp. 115-123; pp. 196-202; pp. 229-235; (1924), pp. 296-301; (1925), pp. 16-17; pp. 140-143; „Franciscanii în Moldova și Muntenia înainte de 1291”, *Cultura creștină* (1925), pp. 52-54; „Jarăși franciscanii la Milcov”, *Cultura creștină* (1925), pp. 173-175; „Românii în eparhia cumanilor”, *Cultura creștină* (1925), pp. 211-212; *Cumanii și episcopia lor*, Blaj 1931.

⁵ A. Gabor, „Moartea Păr. Dr. Ioan Ferentz”, p. 151.

⁶ I. Ferentz, *Inceputurile Bisericii Catolice din Moldova*, Sapiientia, Iași, 2005.

⁷ Idem, *Duelul judiciar între anii 500 și 1234*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010. Volumul apare la propunerea Facultății de Teologie Romano-Catolică ca participare la sărbătorirea a 150 de ani de la înființarea Universității „Alexandru Ioan Cuza”.

dacă ar fi trăit mai mult. Știu că părintele Eduard Ferenc se ocupă în continuare cu îngrijirea spre a fi publicate, a tuturor textelor manuscrise ale rudei sale, un ilustru înaintaș ce merită cunoscut și urmat.

Pr. Prof. univ. dr. **Emil Dumea**

